

Klimadialogforums kommentarer til statusrapporten

Indhold

Opsamling på kommentarer til statusrapport 2021	2
CEPOS	3
CO-Industri.....	5
Dansk Energi	7
Dansk Erhverv	9
Dansk Industri	11
Dansk Luftfart.....	13
Danske Regioner.....	15
Drivkraft Danmark	17
Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH)	19
Finans Danmark	22
Finansministeriet	24
Globalt Fokus	26
Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet.....	28
Kommunernes Landsforening	30
Landbrug & Fødevarer	32
Miljøministeriet	34
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.....	35
Rådet for Grøn Omstilling.....	38
Transportministeriet	40
Vedvarende Energi	42
Wind Denmark	44
Økologisk Landsforening	45

Opsamling på kommentarer til statusrapport 2021

22 medlemsorganisationer har kommenteret på Klimarådets Statusrapport 2021:

CEPOS, CO-Industri, Dansk Energi, Dansk Erhverv, Dansk Industri, Dansk Luftfart, Danske Regioner, Drivkraft Danmark, Fagbevægelsens Hovedorganisation, Finans Danmark, Finansministeriet, Globalt Fokus, Klima-Energi- og Forsyningsministeriet, Kommunernes Landsforening, Landbrug & Fødevarer, Miljøministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Rådet for Grøn Omstilling, Transportministeriet, Vedvarende Energi, Wind Denmark og Økologisk Landsforening.

Klimarådet er glade for de grundige kommentarer og vil tage input med i det videre arbejde.

Overordnet set kaldes rapporten grundig, troværdig og transparent, og de fleste er enige i Klimarådets samlede vurdering af manglende anskueliggørelse. Nogle anfører, at de mener, regeringen allerede har igangsat initiativer, som imødekommer Klimarådets forslag.

De mere specifikke bemærkninger kan deles op i følgende temaer:

Guidende principper: Flere medlemmer efterspørger en større opmærksomhed på alle de guidende principper, herunder særligt betydningen af beskæftigelse, omkostningseffektivitet og grøn eksport. Det foreslås af nogle, at Klimarådets metode ændres, så principperne systematisk indgår i vurderingen, og at principperne bør kvantificeres yderligere.

Anbefaling om handleplan og spørgsmål om langsigtet omstilling: Der er stor enighed om behovet for en handleplan og for øget konkretisering. Nogle understreger, at en langsigtet plan bør bevare en vis fleksibilitet og mulighed for at inddrage nye teknologier, ligesom planen ikke bør opsætte specifikke sektormål. Andre efterspørger en yderligere konkretisering, som også indebærer en kobling fra den nationale handlingsplan til implementering i de enkelte dele af landet. Flere mener, at statusrapporten tillægger 2030-målet for stor vægt.

Anbefaling om afgift: Mange støtter op om en generel drivhusgasafgift, men der er uenighed om, hvorvidt en afgift bør eller kan stå alene eller skal suppleres af tilskud, påbud eller information. Det bemærkes, at en afgift må tage højde for Danmarks konkurrencekraft, beskæftigelsen, social balance på tværs af landet og risikoen for lækage. Nogle mener, at man bør afvente den nedsatte ekspertgruppes anbefalinger, mens andre taler for, at en afgift bør indføres tidligt i nogle sektorer.

Anbefaling om CCS: Mange er enige i Klimarådets anbefaling om en CCS-strategi, og der efterspørgeres en klarere stillingtagen hertil fra Klimarådet. CCS-teknologien såvel som power-to-X-teknologierne anses af mange som værende væsentlige og omkostningseffektive for den langsigtede omstilling, som samtidig vil medføre en god beskæftigelseseffekt. Andre mener, at Klimarådet ikke bør undervurdere usikkerheden ved CCS-teknologien. Det bemærkes, at der politisk allerede er truffet beslutning om, at der skal udarbejdes en CCS-strategi.

Anbefaling om lavbundsjorder: Flere nævner, at vådlægning af lavbundsjorder er et væsentligt redskab, men der præsenteres også forbehold for anbefalingen. Det bemærkes, at lavbundsjorder indgår som pant hos penge- og realkreditinstitutter, og at udtagning derfor kan medføre stor værdiforringelse, som bør kompenseres. Nogle mener, at den nuværende faste tilskudssatsordning er mere hensigtsmæssig end auktionsbaserede tilskud. Og endelig er der kritik af anbefalingen om en fremtidig eventuel afgift på jorderne som led i en kommende generel drivhusgasafgift, der ifølge nogle kan sætte sektoren over styr.

EU og det globale perspektiv: Mange anser dette fokus for vigtigt og ønsker i endnu højere grad, at Klimarådet beskæftiger sig med de globale udledninger. Det roses, at klimatilpasning og –diplomati bliver nævnt, om end effekterne bør måles. Det bemærkes, at der kunne være større fokus på anbefalingerne fra Klimapartnerskaberne, på menneskerettigheder og på en række EU-aftaler såsom EU Green Deal, Renovation Wave, Just Transition Mechanism, da disse også vil have betydning for dansk klimapolitik. Det foreslås, at EU's CO₂-kvotesystem tænkes eksplicit ind i indretningen af en dansk ensartet CO₂-beskatning.

CEPOS

Jeg (analysechef i CEPOS, Otto Brøns-Petersen, red.) er enig i hovedanbefalingen om, at en generel, ensartet klimaafgift bør være omdrejningspunktet for at opnå givne klimamålsætninger. En reduktion af drivhusgasudledningen med 70 pct. i 2030 kan mest omkostningseffektivt opnås gennem en gradvist stigende afgift på ultimativt alle udledninger omfattet af målet. Afgiftsredskabet er imidlertid kun omkostningseffektivt, hvis der ikke forekommer dobbeltregulering med anvendelse af andre redskaber – i form af subsidier og ”command-and-control” – som regulerer de samme udledninger. Derfor er det vigtigt, at Klimarådets ønske til regeringen om en tilstrækkelig sandsynliggørelse af, at 2030-målet kan nås, samt om et højt delmål i 2025 ikke kommer til at svække effekten af eller gennemførelsen af en generel, ensartet afgift. Et højt 2025-mål og en binding til ikke-omkostningseffektive redskaber kan således blive en hindring for den grønne omstilling på længere sigt.

Der eksisterer allerede et omfattende officielt analysearbejde fra Afgifts- og tilskudsanalysen at basere en generel klimaafgift på. Udfordringerne består primært i at inddrage landbrugets udledninger (se nedenfor). Derfor er det betænkeligt, at udviklingsarbejdet forsinkes at endnu et udvalgsarbejde. Det er imidlertid vigtigt, at det ikke leder til valget af ikke-omkostningseffektive tiltag i mellemtiden. Jeg kan tilslutte mig Rådets anbefaling af, at regeringen fremlægger principper og afgiftsprofil allerede nu.

Jeg vil anbefale Klimarådet at opdatere sin afgiftsanalyse (2020), som den ifølge statusrapporten fortsat baserer sig på. Analysen er på en række punkter utilstrækkelig og misvisende.

- Det foreslåede bundfradrag i klimaafgiften modvirker de omkostningseffektive egenskaber og er ikke et hensigtsmæssigt redskab mod lækage. Modvirkning af lækage kræver grundlæggende et globalt frem for nationalt klimamål, og at den ensartede afgift korrigeres for lækage (for en uddybning, se (Brøns-Petersen 2020b)).
- Det er endvidere ikke korrekt, at realiseringen af 2030-målet ikke har fordelingspolitiske konsekvenser for lave indkomster. Det forhold, at fordelings effekterne selvsagt kan modvirkes af andre tiltag, som kunne gennemføres under alle omstændigheder, ændrer ikke konklusionen. Samtidig kan fokus på fordelingspolitiske mål modvirke det politiske mål om, at der kompenseres for klimapolitikens negative konsekvenser for dansk økonomi (se Brøns-Petersen 2020a). Det bør åbent erkendes, at klimapolitikken nødvendigvis må reducere mulighederne for at nå andre mål.
- Selv om opgørelsen (figur 4.3. p. 77) klart viser, at de eksisterende skyggepriser på drivhusgasser i Danmark er langt fra ensartede, underdriver den de reelle forskelle ved ikke at inkludere de CO₂-afhængige elementer i ejer- og registreringsafgifterne på personbiler. En opgørelse af skyggeprisen på personbilens udledninger bør desuden korrigeres for eksterne omkostninger, iblandingskrav og EU-krav til motorer. Ikke desto mindre viser statusrapporten, at skyggeprisen på benziner allerede overstiger den anbefalede klimaafgift. Rådet bør påpege, at overbeskatning lige så vel som underbeskatning har unødvendige samfundsøkonomiske omkostninger.

Jeg er enig i, at omkostningseffektiv udtagning af lavbundsgrunde bør være en del af den grønne omstilling. Det bør integreres i en generel afgift, som også bør kunne håndtere negative udledninger fra bl.a. landbruget og CO₂-fangst med ”negativ afgiftssats”. Udover

de tekniske udfordringer med at opgøre landbrugets samlede drivhusgasudledninger knytter der sig en særlig problemstilling til erhvervets evne til at absorbere en afgift. Den mest sandsynlige løsning er, at afgiften udformes som et kvotesystem for landbruget (Brøns-Petersen 2020b).

Samfundsøkonomiske konsekvensberegninger bør afspejle de bindinger, som klimapolitikken giver. Derfor er jeg enig i, at der bør anvendes en klimaomkostning svarende til det forventede marginale reduktionsomkostninger ved givne klimamål. Jeg har hidtil – lige som Klimarådet (2020) – lagt til grund, at 70 pct.-målet indebærer en omkostning på godt 1.500 kr./ton CO₂e (Brøns-Petersen 2019; 2020c). Det er dog afgørende, at samfundsøkonomiske beregninger også udarbejdes under forudsætning af de faktiske eksterne omkostninger – ellers vil arbitrære politiske mål per definition forekomme efficiente. En afgift på 1.500 kr. er betydeligt højere end litteraturens skøn over den samlede eksterne omkostning ved drivhusgasudledning (Brøns-Petersen 2020c).

Rapporten burde indeholde anbefalinger til EU's klimapolitik, Danmarks rolle og nødvendigheden af at integrere dansk klimapolitik i den europæiske. Det gælder ikke mindst i lyset af, at EU er i gang med at revidere sin politik med henblik på at skærpe det europæiske reduktionsmål til 55 pct. i 2030. EU's kvotesystem er det mest omkostningseffektive redskab i Europa, og en revision vil muliggøre en forbedring af bl.a. markedsstabiliseringsmekanismen.

Klimaloven åbner adgang for at nå en del af 70 pct.-målet gennem kvoteannullering. Denne mulighed bør belyses grundigt, herunder også som udmøntning af eventuelle delmål frem mod 2030.

Referencer

Brøns-Petersen, Otto. 2019. "Samfundsøkonomiske omkostninger ved 60 pct. og 70 pct. drivhusgasreduktion i 2030". *Cepos analysenotat*.
<https://cepos.dk/media/3599/samfundsoekonomiske-omkostninger-ved-60-pct-lavere-drivhusgas-i-2030.pdf>.

———. 2020a. "Hvor store strukturreformer skal der til som modvægt til 70 pct.-klimamål?" *Cepos analysenotat*.

———. 2020b. "Omkostningseffektiv udmøntning af de politiske klimamål". *Cepos analysenotat*.

———. 2020c. "Samfundsøkonomiske og statsfinansielle konsekvenser af et nationalt 70 pct.-klimamål". *Cepos analysenotat*.

Klimarådet. 2020. "Kendte veje og nye spor til 70 procents reduktion". København.
https://www.klimaraadet.dk/da/system/files/force/downloads/70_pct_analyse_endelig.pdf.

CO-Industri

På vegne af CO-Industri vil vi gerne takke for muligheden for at kommentere på den fremlagte statusrapport fra Klimarådet. Vi bidrager gerne til debatten om, hvordan Danmark bedst muligt når i mål med 2030-målsætningen og den hermed forbundne grønne omstilling.

På baggrund af den seneste statusrapport har CO-Industri en række kommentarer og bemærkninger, både til de konkrete policyforslag og Klimarådets videre analysearbejde.

Klimarådets anbefalinger til den fremadrettede klimapolitik

Det er skrevet ind i klimaloven, at klimaindsatsen skal tage hensyn til en række principper, fx at de danske klimamål skal indfries på den mest omkostningseffektive måde, hvor man både tager stilling til den langsigtede grønne omstilling, bæredygtig erhvervsudvikling, konkurrencekraft, beskæftigelse og sunde offentlige finanser. Dansk erhvervsliv skal udvikles, ikke afvikles. Det er vigtige principper som skal holdes i hævd, når den grønne omstilling drøftes, og når forslag til at nå 70-procentmålsætningen fremsættes.

Bemærkning til anbefaling 2 om en national strategi for CO₂-fangst og -lagring

CO-Industri deler Klimarådets synspunkt om vigtigheden af en national CCS-strategi. Det er en stor del af regeringens samlede klimaplan og derfor helt nødvendigt for, at Danmark når klimamålsætningerne. I DMØR's seneste rapport tilkendegiver de ligeledes, at man kan holde afgiften på CO₂e på 1.200 kr./ton, hvis man anvender CCS som centralt redskab. Der er altså et væsentligt økonomisk perspektiv i at prioritere teknologien. Samtidig er der en god beskæftigelseseffekt i initiativet.

Bemærkning til anbefaling 3 om en generel drivhusgasafgift

CO-Industri er enige i, at der bør være en generel afgift på CO₂e-udledninger. Når Klimarådet fremhæver dette forslag, er det vigtigt, at der tages højde for både Danmarks konkurrencekraft, beskæftigelsen og risikoen for lækage. En CO₂e-afgift bør indrettes efter en række principper. Det gælder fx bundfradrag til virksomheder med udledningstung produktion, som er i hård konkurrence med udlandet. Dog bør en CO₂e-afgift ikke være det eneste redskab til at sikre den nødvendige reduktion.

Bemærkning om anbefaling 5 om højere pris på klimaeffekter i samfundsøkonomiske beregninger

Der er ingen tvivl om, at samfundsøkonomiske beregninger skal være så troværdige som muligt. Det betyder også, at positive såvel som negative eksternaliteter og prissætning heraf bør indgå i beregningerne. I det konkrete tilfælde betyder det, at omkostninger ved eventuelt stigende CO₂e-udledninger skal indregnes. Omvendt skal gevinsten ved reduktioner af CO₂e-udledninger naturligvis også indregnes.

CO-Industri vil gerne påpege, at der er mange hensyn at tage – også i forbindelse med den grønne omstilling. Det fremgår både af principperne i klimaloven og i Klimarådets egen boks 4.1 på side 65 i rapporten. Begge steder fremgår det meget tydeligt, at der også fremover skal være plads til en bæredygtig erhvervsudvikling, herunder regner CO-Industri også hensynet til beskæftigelsen. Det sætter en øvre grænse for, hvor meget større belastningen af dansk erhvervsliv kan være ift. vores udenlandske konkurrenter.

Et manglende fokus på betydningen af arbejdskraft

I CO-Industri mener vi, at Klimarådet undervurderer betydningen af beskæftigelsen, når det kommer til den grønne omstilling. Klimarådet bemærker selv, at der vil ske en forskydning af jobs mellem brancher, men tager ikke tilstrækkeligt hensyn til den efterspørgsel efter kompetencer, som den grønne omstilling vil initiere.

Dansk Energi har udarbejdet en analyse, der viser, at der vil mangle især faglærte kompetencer, hvis vi skal implementere de investeringer, der er nødvendige for at nå i mål med omstillingen. Alene implementering af havvind vil kræve 120.000 årsværk frem mod 2030. Der opstår altså en udfordring i at rekruttere og videreudanne den nødvendige arbejdskraft.

Derudover mener CO-Industri, at man bør have øget fokus på de muligheder for grøn eksport, der følger af den grønne omstilling. Et af principperne i klimaloven er formuleret som følger:

” Klimaudfordringerne er en global problemstilling. Derfor skal Danmark være et foregangsland i den internationale klimaindsats, så vi kan inspirere og påvirke resten af verden. Danmark har derudover både et historisk og moralsk ansvar for at gå forrest.”

I CO-Industri er vi enige. Rigtig mange af vores medlemmer arbejder hver dag på virksomheder, der producerer grønne og energieffektive produkter, som kan være med til både at sænke udledningerne i Danmark og i resten af verden. Klimarådet kunne i højere grad inddrage eksportpotentialerne samt den beskæftigelse, der følger af eksport af grønne varer og tjenester, i sine vurderinger.

Anbefaling til analyse af beskæftigelsesbehovet frem mod 2030

Der findes en række analyser og vurderinger af behovet for arbejdskraft i forbindelse med den grønne omstilling, bl.a. førømtalte rapport fra Dansk Energi, flere analyser fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Concito.

CO-Industri opfordrer Klimarådet til selv at få udarbejdet analyser af den potentielle efterspørgsel efter arbejdskraft, som bliver et resultat af den grønne omstilling. Herudover anbefaler vi, at de analyser, der allerede foreligger, inddrages i det videre arbejde.

Kommentar til statusrapport 2021

Dansk Energi vil gerne takke for muligheden for at kommentere Klimarådet status over klima-indsatsen. Der er mange gode aspekter ved rådets rapport. Vi vil dog også pege på vigtigheden for Klimarådet, at tænke klimaindsatsen ind i tiden efter 2030. Derudover vil vi gerne opfordre Klimarådet til at tage et dybt spadestik og lave en tilbundsående analyse af carbonfangst og brug af grøn og sort carbon som en del af Danmarks klimaindsats. Her følger en gennemgang af vores bemærkninger til rapporten.

Det er vigtigt, at have et solidt grundlag at bedømme tilstrækkeligheden af regeringens indsats på, og det har Klimarådet tilstræbt med denne rapport. Vi enige med Klimarådet i, at regeringen ikke i tilstrækkelig grad har sandsynliggjort, hvordan opfyldelsen af 70% målsætning vil opnås. Vi er derfor også enige i behovet for en mere konkret handlingsplan frem mod 2030. En konkret handlingsplan bør suppleres af en analyse af den udfordring, som vejen mod 2030 vil skabe for flaskehalse for arbejdskraft og investeringer.

En vigtig brik i denne indsats, som Klimarådet peger på bliver udmøntning af en generel drivhusafgift, en større indsats for lavbundsjerne og at prisen for klimaeffekter korrekt medregnes i samfundets beslutninger.

Et element i Klimarådets anbefalinger er, at vi ikke blot skal sætte en pris på de drivhusgasser, som vi udleder, men at vi får den bedste løsning, hvis opsamling af drivhusgasser gennem CCS og PtX også prissættes, så vi kan fremme de teknologier, der bliver essentielle i klimaindsatsen også efter 2030. Endelig sætter Klimarådet korrekt finger på det uhensigtsmæssige ved at udskyde etablering af energiøer, som er en vigtig brik i elektrificeringen og den grønne omstilling.

Klimarådets statusopgørelse giver dog også anledning til et par bemærkninger fra Dansk Energis side. Som med regeringens udspil, så ender de nationale udledninger i 2030 med at få en disproportional vægt. Klimaudfordringen er et globalt problem, der strækker sig ud over Danmarks grænser og som også skal håndteres efter 2030. Selv med et ambitiøst dansk mål i 2030.

Der er en risiko for at undervurdere Danmarks bidrag til globale reduktioner fra for eksempel eksport af grønne produkter. Danmarks globale bidrag bør fremadrettet kvantificeres i højere grad. En strategi for fangst og anvendelse af carbon kan kun fungere med et sigte ud over 2030. Denne tankegang bør være styrende for alle tiltag, der alt for ofte også i Klimarådets analyse pejler mod et punktmål i 2030 og dermed i virkeligheden bliver kortsigtede.

Der er særligt behov for en mere omfattende analyse af CCS og PtX. PtX fylder meget i de planer der lægges i erhvervslivet i øjeblikket, men har ikke en stor plads i Klimarådets gennemgang. Naturligvis vil en betydelig del af, hvad PtX kan bidrage med ligge uden for en 70%-målsætning. Men derfor er det vigtigt, at netop Klimarådet med sin faglige ekspertise ser det store tværgående klimabillede.

På en række områder har Klimarådet sat sig imellem to stole. Denne manglende stillingtagen kan være bremsende for de nødvendige beslutninger. Det er uklart om Klimarådet anerkender eller ikke anerkender, at den opfangede CO₂ fra grøn carbon fører til negative emissioner. Rapporten problematiserer desværre uden at konkludere.

Det er også bekymrende, at Klimarådet ikke har fremlagt en vurdering af, om der er tilstrækkelige punktkilder til at levere nødvendige mængder grøn og sort CO₂, som er

forudsætningen for en satsning på CO₂ fangst i det omfang regeringen og Klimarådet selv anbefaler.

Med venlig hilsen

Dansk Energi

Lars Aagaard

Dansk Erhverv

Klimarådet offentliggjorde den 26. februar deres årlige statusrapport for regeringens klimaindsats, og om denne lever op til målsætningen om, at Danmark skal reducere danske CO₂-udledninger med 70 pct. frem mod 2030. 'Nej' er statusrapportens korte svar. Dansk Erhverv foreslår her, hvordan grundlaget for konklusionen udvides, med afsæt i Klimarådets mandat i Klimaloven.

Dansk Erhverv takker Klimarådet for deres store arbejde med statusrapport 2021, som indeholder anbefalinger til initiativer og virkemidler herunder en ensartet drivhusgasafgift på 1500 kr. pr. ton CO₂e, hvilket dækker alle drivhusgasser, inklusive metan fra landbrug. En afgift, som skal suppleres af en række kompensationsmekanismer og undtagelser, som sikrer virksomhedernes internationale konkurrencedygtighed og vedligeholder social balance.

Statusrapporten efterspørger konkrete initiativer fra Regeringen, der skal føre Danmark i mål i forbindelse med målsætningen om 70 pct. reduktion af CO₂-udslip fra dansk grund i 2030. Rapporten er overordnet grundig og faglig robust, men Dansk Erhverv savner dog en række konkretiseringer, herunder bl.a. de økonomiske beregninger, som præciserer hvad omkostningseffektiviteten er ved den førte politik samt de foreslåede initiativer. Dette er et forbedringspunkt ved statusrapporten.

De anbefalede virkemidler mangler fokus på omkostningseffektivitet

På side 19 i statusrapporten forklares Klimarådets metode til at vurdere, om Regeringens klimaindsats anskueliggør, at målene i Klimaloven kan nås. Metoden indeholder dog ikke en vurdering af, hvilken CO₂e-skyggepris forskellige sektorer står over for. Dermed kan rapporten ikke benyttes af Regeringen til at afgøre, hvilke sektorer det er mest omkostningseffektivt at sætte ind i. Det til trods for, at Klimarådets mandat i Klimaloven^[1] (§ 4, stk. 1) tilsiger, at Klimarådet skal rådgive Klima-, Energi- og Forsyningsministeren efter en række principper, herunder omkostningseffektivitet (§ 1, stk. 3, pkt. 2).

Det er Dansk Erhvervs opfattelse, at Klimarådets mandat ikke til fulde er udfyldt i statusrapporten 2021, når økonomiske beregninger af CO₂e-skyggepriser udelades. Disse skal, sammen med Klimarådets vurdering af reduktionspotentialer, anvise sektorer hvor der omkostningseffektivt kan gennemføres CO₂e-reduktioner. Også Regeringens klimaindsats skal vurderes efter et princip om omkostningseffektivitet.

I både Klimarådets anbefalinger og vurderinger af Regeringens klimaindsats mangler belysning af omkostningseffektivitet. Heller ikke baggrundsnotatet til nærværende statusrapport indeholder beregninger af CO₂e-skyggepriser, og kan dermed ikke bruges til at afklare initiativernes omkostningseffektivitet.

Bør medtage økonomiske beregninger for den tidligere foreslåede afgift

Statusrapporten anbefaler en CO₂e-afgift, men gennemgår ikke en indfasningsmodel eller praktisk tilrettelæggelse af, hvordan en sådan kan tage sig ud. Disse skal i stedet findes i en tidligere rapport fra Klimarådet^[2]. I dansk erhvervsliv er der opbakning til en grøn skattereform med en trinvist stigende CO₂e-afgift, hvis denne balanceres med lempelser i den generelle erhvervsbeskatning. 39 pct. af Dansk Erhvervs medlemmer foretrækker en grøn skattereform, hvor en stigende CO₂-afgift bliver det mest centrale virkemiddel, mens kun 17 pct. af medlemmerne ønsker, at klimamålet på 70 pct. nås gennem politisk planstyring og regulering via tilskud, restriktioner og påbud^[3].

Statusrapporten leverer ikke økonomiske beregninger af betydningen af den foreslåede CO₂e-afgift, samt hvad den foreslåede afgift koster ift. andre scenarier - fx "frozen po-licy", en afgift hvor landbruget undtages, mv., ligesom DØR gør i deres nylige miljørapport[4]. Uden omkostningssiden af den foreslåede afgift er det vanskeligt at fastlægge en politisk kurs på baggrund af denne.

Vælges fx en udformning med en optimal tilskudsstrategi bliver dette ifølge DØR hele 14 mia. kr. dyrere end en ensartet drivhusgasafgift [5]. Dansk Erhverv opfordrer Klimarådet til fremadrettet at gennemføre tilsvarende beregninger og analyser af omkostningseffektiviteten af den førte politik og mulige politiske værktøjer, i tråd med Klimarådets mandat.

Overser sektorspecifikke reduktionspotentialer i Bio Solutions

Klimarådets statusrapport vurderer fire sektorer særskilt; energi og industri, transport, landbrug og arealanvendelse og affald. Sektoropdelingen er valgt på baggrund af de politisk indgåede aftaler, men dette efterlader et tomrum for de sektorer, som har store og omkostningseffektive reduktionspotentialer, men som indtil nu er blevet forbigået i de indgåede politiske aftaler. Dette gælder bl.a. sektoren for Bio Solutions, som politisk bør behandles som en særskilt sektor.

En ny analyse foretaget af HBS Economics for Alliancen for Bio Solutions vurderer et reduktionspotentiale globalt i 2030 fra sektoren på mange gange Danmarks samlede CO₂-udledning årligt[6]. Mange af disse løsninger produceres i Danmark og kan samtidig eksporteres og dermed give en samfundsøkonomisk gevinst til Danmark med nye arbejdspladser i hele landet. De kan yderligere sikre øgede reduktioner i udlandet – en målsætning og et ansvar som Klimaloven fastlægger, jf. statusrapportens kapitel 6.

Statusrapporten kan derfor med fordel anbefale, at Danmark arbejder målrettet med at sikre bedst mulige vilkår for Bio Solutions-sektoren i Danmark. Dette kan være i form af forkortet sagsbehandling i godkendelsesprocesser, oprettelse af testmiljøer og øget politisk fokus på sektoren og dens enorme eksportpotentiale.

Referencer

- 1 LOV nr 965 af 26/06/2020, Lov om klima.
- 2 "Kendte veje og nye spor til 70 procents reduktion", Klimarådet, 2020.
- 3 Dansk Erhvervs medlemsundersøgelse, december 2020.
- 4 "Kapitel I: Dansk klimapolitik frem mod 2030", De Økonomiske Råd, 9. marts 2021 (Diskussionsoplæg Økonomi og Miljø 2020, kapitel I: Dansk klimapolitik frem mod 2030 (dors.dk))
- 5 "Kapitel I: Dansk klimapolitik frem mod 2030", tabel I.11, De Økonomiske Råd, 9. marts 2021 (Diskussionsoplæg Økonomi og Miljø 2020, kapitel I: Dansk klimapolitik frem mod 2030 (dors.dk))
- 6 HBS Economics for Alliancen for Bio Solutions, marts 2021 (endnu ikke offentliggjort).

Dansk Industri

DI takker for muligheden for at knytte kommentarer til Klimarådets 2021 statusrapport vedr. Danmarks nationale og globale klimaindsats. DI har i kommentarerne nedenfor samlet de væsentligste pointer i punktform. Der vil også være et behov for at styrke fokus på områder som offentlige indkøb og efterspørgsel, CCS/CCU og PtX, cirkulær økonomi, renovering og bærdygtigt byggeri, klimafinansiering og værktøjer til CO₂-opgørelser. Vi skal også henvise til vores kommentarer til Klimarådets 2021 arbejdsplan.

DI's hovedpointer:

En konkret plan frem mod 2030 er fornuftig. DI er enige i Klimarådets vurdering af behovet for en mere konkret plan for klimaindsatsen frem mod 2030. Vi ser gerne, at regeringen præsenterer en samlet plan med både kortsigtede og langsigtede initiativer og klare strategier. Erfaringerne fra eksempelvis tidligere energiaftaler viser dog, at det ikke er muligt at forudse udviklingen over en længere tidsperiode - som perioden frem mod 2030 udgør. Derfor er det vigtigt, at en mere konkret og detaljeret køreplan frem mod 2030 balanceres med en fleksibilitet, der muliggør og sikrer en løbende tilpasning i takt med markedsudviklingen.

De mange initiativer i klimapartnerskaberne kan med fordel også indgå i puljen af elementer, der screenes. Det skal være muligt med løbende tilpasning til markedsudviklingen. Beslutninger og investeringer, der skal lede frem til 2030 og 2050, skal helst foretages på de rigtige tidspunkter med et blik for både kort og lang sigt, jf. 'den omvendte hockeystavs' princip om rettidig kloge investeringer, der bringer vækst, innovation og CO₂-reduktioner på længere sigt.

Klimalovens guidende principper skal respekteres. Klimalovens styrke er klarheden om ambitionen og retningen – samt de nødvendige balancer ift. erhvervslivets og borgernes trivsel. DI kvitterer for Klimarådets bud på en metodisk overvågning og opfølgning på regeringens og Folketingets klimainitiativer. Det bidrager til at sikre de nødvendige fremskridt - "klima-værdisætte" politiske initiativer og sikre gennemsigtighed. Klimarådet er forpligtet til at vurdere på alle elementer i klimaloven. Lovens guidende principper er i denne rapport ikke taget tilstrækkeligt med i Klimarådets vurderinger, hvilket kan lede til en situation, hvor grundpræmisserne for klimaloven om gode balancer ikke kan overholdes. Det vil vi opfordre Klimarådet til at se nærmere på fremadrettet. Konkret vil vi foreslå et analysearbejde i 2021 i Klimarådet, der leder til en "version 2" af metoden beskrevet i statusrapporten med systematiske vurderinger af implikationer i forhold til de guidende principper i klimaloven.

En ensartet pris på CO₂ er vigtig – designet bliver afgørende. Danmark skal være et klimamæssigt foregangsland. Der er en bred konsensus om, at den nuværende grønne danske beskatning ikke længere er "fit for purpose". En klog og effektiv grøn skattereform er nødvendig. De kommende to år med revision af EU's klimapolitik og en grøn dansk skattereform vil få enorm betydning for, om Danmark lykkes med at blive et foregangsland i praksis, der kan inspirere andre lande i deres klimaindsatser. Klimaloven er meget klar på dette punkt:

Guidende princip nr. 2: "Indfrielsen af Danmarks klimamål skal ske så omkostningseffektivt som muligt under hensyntagen tilat dansk erhvervsliv skal udvikles og ikke afvikles.

Guidende princip nr. 4: "De tiltag, der skal anvendes... skal det sikres, at danske tiltag ikke blot flytter hele drivhusgasudledningen uden for Danmarks grænser".

DI er enig i behovet for en højere og mere ensartet beskatning af CO₂e-udledning. En øget og ensartet CO₂-beskatning vil gøre klimavenlige løsninger og brændsler mere konkurrencedygtige. DI mener dog ikke, at det vil være hverken klogt eller nødvendigt at sigte efter en 2030-pris på så højt et niveau, som Klimarådet anbefaler (1500 kr./ton). En CO₂-afgift kan ikke stå alene, men skal suppleres af andre initiativer. Klimarådet kunne med fordel se nærmere på sondringen mellem elementer, der er velegnede til at fremme rent markedsmæssigt og elementer som f.eks. kritisk infrastruktur, der bedst fremmes med håndholdte tiltag. Nu er kommissoriet for ekspertgruppen meldt ud, og arbejdet går i gang. Det ser vi frem til at bidrage til – det bliver afgørende at designe reformen rigtigt, da den vil udgøre rammen for klimaindsatsen og erhvervslivet for fremtidens strategiske investeringer i Danmark.

Godt med bekræftelse af vigtigheden af EU's indsats og det globale fokus. DI er enig i, at der er en tæt sammenhæng mellem EU's indsats og den danske. Europa er et nøglemarked for danske virksomheder og vil være et nøglemarked for danske klimaløsninger indenfor energieffektivisering og vedvarende energi, grønne bygningsløsninger og afsætning af klimavenlig produktion. Klimarådets blik for vigtigheden af EU's klimaindsats for indretningen af den danske indsats er velkommen og meget central.

Det betyder, at EU's CO₂-kvotesystem skal tænkes eksplicit ind i indretningen af en dansk ensartet CO₂-beskatning. Ligesom den stadig stigende CO₂-kvotepris vil påvirke både valg af tiltag og dosering af tiltag på dansk grund. Det er en helt central pointe, som står i modsætning til eksempelvis Skatteministeriets tolkning, hvor der udelukkende skeles til en isoleret dansk CO₂-prissætning uden sammenhæng til EU's CO₂-kvotepris. Dette nøgleargument er imidlertid ikke tænkt tydeligt nok ind i Klimarådets tanker om indretningen af en fremtidig dansk CO₂-afgift. Det efterlader kvotevirksomhederne med en usikkerhed om, hvorvidt en betydelig stigning i CO₂-kvoteprisen til omkring 300 kr. pr. ton CO₂ giver sit udslag i indretningen af den fremtidige CO₂-afgift i Danmark. Med en reel bekymring for unødigt dobbeltbyrde og forværring af deres fremtidige investeringsvilkår og konkurrencesituation i Danmark.

Afslutningsvis vil DI kvittere for Klimarådets foreløbige vurderinger af det internationale perspektiv. Effekterne af at være et foregangsland vil først og fremmest komme til udtryk i danske produkters og initiativers CO₂-bidrag internationalt. Klimapartnerskaberne har også påpeget, hvordan CO₂-effekterne af salg af danske teknologier i betydeligt grad overstiger den isolerede effekt i Danmark. DI er enig med Klimarådet i behovet for at styrke regeringens indsatser på dette område og ser frem til en videre opfølgning på klimalovens dele om de globale klimaindsatser.

Dansk Luftfart

Vi takker for muligheden for at kommentere på Klimarådets årsrapport, jf. mødet i Klimarådets klimadialogforum den 26. februar 2021. Nedenstående bemærkninger er begrænset til rapportens afsnit om luftfartssektoren.

Om globalt aftryk, (s. 104):

Der henvises i afsnittet til, at den gældende globale klimastrategi har begrænset fokus på at reducere Danmarks globale forbrugsaftryk og udledninger fra den internationale sø- og lufttransport. Det foreslås i rapporten, at man *”fremadrettet med fordel [kan] afsøge mulighederne for at mindske klimaaftrykket i udlandet fra vores forbrug og reducere udledningerne fra international sø- og lufttransport.”*

Det er vi enige i, og bemærker hertil, at det præcis er det primære indhold i anbefalingerne fra Luftfartens Klimapartnerskab, hvor hovedeffekterne i strategi og målsætninger jo netop rammer den internationale emissioner, fordi de nationale emissioner fra indenrigstrafikken er meget små.

Om globalt aftryk (øverst s. 108):

Rapporten peger på følgende: *”Desuden er centrale dele af afrapporteringen om de globale effekter af Danmarks forbrug og import samt international sø- og luftfart kun omtalt kort i den globale strategi. Disse emner kunne med fordel have haft deres eget separate spor i den globale strategi, da det ikke kun er klimabistand og klimadiplomati, men fx også afgifter og teknologiudvikling i Danmark, der kan bringes i anvendelse for at påvirke udviklingen på disse områder.”*

Som anført ovenfor, er vi enige i øget fokus på de globale emissioner. Vi deltager pt. i et konstruktivt samarbejde med Energistyrelsen om Global Afrapportering, hvor en første rapport er ved at være på trapperne. Fremadrettet er det for erhvervet helt centralt, at de anvendte opgørelsesprincipper også kan anvendes som evaluerings- og fremdriftsredskab i forhold til de reduktionsinstrumenter, der bringes i anvendelse. Det er yderst komplekst og vanskeligt at finde relevante og retvisende afgrænsninger, men der er i samarbejdet et fælles mål om at arbejde for relevante opgørelsesmetoder fremadrettet.

Om afsnittet om internationale udledninger fra sø- og luftfart (s. 110 – 111) følgende bemærkninger:

Teksten tager ikke notits af, at COVID19 har haft og fortsat vil have dramatisk effekt på aktivitetsniveauet i luftfarten. Antallet af flyoperationer faldt i hele 2020 med knap 60 % i forhold til 2019. I perioden fra april 2020 og året ud faldt antallet af flyoperationer med ca. 72 %. Den effekt fortsætter i 2021, hvor der pt. opleves endnu større fald. Den samlede forventning til 2021 er under 2020-niveauet. På længere sigt forventes ingen tilbagevenden til 2019-niveau før tidligst 2024. Det har dramatisk effekt på det samlede brændstofforbrug, og dermed på luftfartens CO₂e-emissioner. Det er efter vores opfattelse misvisende, at forbigå det forhold i rapporten. Vi skal derfor opfordre til, at forholdet reflekteres i rapporten.

Rapporten henviser til, at løsninger for globalt baserede erhverv bedst findes i et internationalt samarbejde. Det er vi enige i. Men erfaringen er også, at internationale løsninger tager tid. Luftfartens Klimapartnerskab har præsenteret en plug-and-play løsning, der sætter Danmark i stand til at kickstarte en proces som frontløber i luftfartens omstilling til bæredygtighed. Klimarådets Årsrapport forbigår totalt anbefalingerne fra Luftfartens Klimapartnerskab, og ikke mindst det meget høje ambitionsniveau, der ligger

heri. Det finder vi kritisabelt. Rapporten vælger i stedet at hylde søfartens ambitioner, hvilket naturligvis er udmærket, men vi tillader os at bemærke, at luftfartens ambitioner er mindst lige så høje, og dertil også leverer en konkret plan, der kan indfri ambitionerne.

Vi bemærker videre, at Klimarådet igen anfører flyafgifter, altså fiskale afgifter, som løsningen. Nationale afgifter vil efter vores opfattelse ikke bidrage til omstillingen, snarere tværtimod. Det vil tage ressourcerne til at finansiere omstillingen ud af ligningen. Så i sidste ende er det et rent ideologisk valg mellem omstilling på den ene side og fiskale pengestrømme på den anden side. Vi har med hjælp fra Implement Economics fået udarbejdet et notat, der belyser denne problematik. Vi tillader os at vedhæfte rapporten, og vil i den forbindelse se frem til en grundlæggende drøftelse med Klimarådet om valget af omstillingsinstrumenter.

Rapporten berører endelig spørgsmålet om kondensstriber. Vi er enige i, at det er en vigtig diskussion, om end på et videnskabeligt lidt usikkert grundlag. Men vi noterer, at der er konsensus om, at der er effekter, men heldigvis også mulige løsninger. Vi skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at Klimapartnerskabets anbefalinger både direkte og indirekte adresserer spørgsmålet, og herunder også byder på effektive instrumenter til at modvirke klimaeffekter af emissioner i høj højde.

Vi ser frem til videre drøftelser med Klimarådet, jf. ovenstående.

Med venlig hilsen

Michael Svane

Danske Regioner

Danske Regioner takker for invitationen til at kommentere statusrapporten.

Først og fremmest vil vi gerne kvittere Klimarådet for en god og grundig afrapportering samt relevante kritikpunkter og anbefalinger.

Selvom der er lang vej, så har regeringen taget vigtige skridt mod målet om 70% reduktion af CO₂ inden 2030. Der er perspektivrige teknologiske løsninger i støbeskeen i udviklingssporet og flere politiske aftaler på vej. Men samtidig er der behov for i højere grad at konkretisere og eksekvere på aftalerne.

I Danske Regioner har vi særlig fokus på, hvordan regeringens indsats berører og understøtter de decentrale myndigheder i Danmark, samt på hvordan regionerne kan hjælpe regeringen med at skabe resultater i de enkelte landsdele.

Vi ønsker os en bedre kobling fra en national plan til implementering i de enkelte dele af landet.

Regionerne er vigtige aktører i forhold til at få den statslige klimapolitik ud og virke og er derfor glade for, at I slår fast, at jeres tidligere anbefaling om ”udvikling af klimastrategier i kommuner og regioner, som følges op af monitorering” stadig er relevant. Vi vil fremhæve, at det er vigtigt at have fokus på de konkrete initiativer, som udmønter de regionale og kommunale strategier.

Regionerne har inden for egen drift vedtaget en reduktion af CO₂ fra sundhedsvæsenet på 75% inden 2030 og er i gang med at klimaomstille f.eks. affalds- og indkøbspraksisser, hospitalskøkkener, egne køretøjer og patienttransport.

Heldigvis ser vi nu en omfattende decentral mobilisering i alle dele af Danmark. Kommuner og regioner er i gang med at udarbejde klimaplaner, kvalitetssikre og ensrette datagrundlag og metoder, igangsætte indsatser og aktivere lokalsamfund. Realdania, KL og de fem regioner gik i 2020 sammen i partnerskabet 'DK2020' om at lave bindende, Pariskompatible klimaplaner i kommunerne. Danske Regioner har store forventninger til DK2020 som et forandringsprojekt for klimaindsatsen ud i alle hjørner af Danmark. Langt størstedelen af landets 98 kommuner ventes i løbet af 2021-2022 tilslutte sig partnerskabet.

Vi konstaterer, ligesom Klimarådet, at regeringens klimaindsats har haft et stort fokus på virkemidler i forhold til dele af erhvervslivet og energisektoren. Men det kan ikke stå alene. Vi bakker op om det opmærksomhedspunkt, som Klimarådet rejser om, at klimaindsatsen ikke alene handler om at ændre produktionsformerne men også adfærds- og forbrugsmønstre hos virksomheder og borgere m.fl., og der er heldigvis gode erfaringer at trække på.

Regionerne har i årevis over en bred front samarbejdet med relevante myndigheder, trafik- og forsyningsselskaber, universiteter, interessegrupper og vidensinstitutioner om at fremme klimavenlig produktion, forbrug og adfærd. Vi har medfinansieret og deltaget aktivt i regionale projekter om f.eks. klimatilpasning, strategisk energiplanlægning, udvikling af cirkulær økonomi og grøn mobilitetsplanlægning.

Vi mener, at der gemmer sig et potentiale i mere ejerskab og forankring hos borgerne og savner mere fokus fra centralt hold på, at de decentrale myndigheder – med hjælp fra staten - kan understøtte bottom-up-tilgange. Lokalt drevet engagement kan bidrage til innovation og samskabelse til gavn for klimaet.

Klimarådet peger på den vigtige pointe, at regeringen i klimaprogrammet kun forholder sig til nye klimainitiativer, hvorimod alle de andre initiativer, som parallelt beslattes, og som potentielt vil reducere eller øge drivhusgasudledningen ikke medregnes. Det er en pointe, som er værd at følge mere op på, og som hænger godt sammen med jeres anbefaling om at prissætte klimaeffekten i Finansministeriets samfundsøkonomiske nøgletalsmodeller.

På vegne af Danske Regioner.

Lotte Holten

Centerchef i Danske Regioner

Medlem af Klimadialogforum

Drivkraft Danmark

Kommentarer til Klimarådets statusrapport 2021

Drivkraft Danmark takker for muligheden for at fremsende skriftlige kommentarer til Klimarådets statusrapport 2021.

Drivkraft Danmark vurderer, at rapporten giver en grundig og sober status for, om regeringens klimaindsats anskueliggør, at klimamålene kan nås. Der er dog også enkelte områder, som Drivkraft Danmark anser for at være underbelyst i rapporten.

Klimarådet anslår, at CO₂-fortrængningskravet for brændstoffer har relativ størst effekt og potentiale sammenlignet med de øvrige initiativer i transportsektoren og samtidig en lav risiko. CO₂-fortrængningskrav er dermed et af de mest effektive klimatag i transporten. Det undrer derfor Drivkraft Danmark, at Klimarådet ikke anbefaler, at CO₂-reduktionskravet frem mod 2030 øges udover det, der allerede er vedtaget fra 2022 og frem. Samtidig med vedtagelsen af CO₂-fortrængningskravet blev det besluttet, at de såkaldte ILUC-effekter skal medregnes senest fra 2025 og frem. Det vil imødekomme den kritik, som blandt andre Klimarådet har rejst ift. anvendelsen af især første generations biodiesel. Et CO₂-fortrængningskrav og indregning af ILUC kunne med fordel udvides til andre områder – herunder afbrænding af fast biomasse.

Klimarådet anbefaler, at der indføres en ensartet afgift på alle drivhusgasudledninger, hvilket Drivkraft Danmark støtter. Det er i den forbindelse afgørende, at en sådan afgift ikke bare lægges ovenpå de eksisterende afgifter, således at der sker en yderligere overbeskatning af bestemte sektorer i forhold til drivhusgasudledningen. Det gælder ikke mindst transportsektoren, hvor det samlede afgiftstryk, som blandt andet Det Miljøøkonomiske Råd har påpeget, langt overstiger eksternaliteterne. Samtidig bør en drivhusgasafgift baseres på en wheel-to-wheel betragtning, så udledningerne i alle led kommer med i beregningen. Dette har ikke mindst betydning i transporten, hvor der kan være betydelig forskel mellem teknologierne på, hvor udledningerne finder sted. Her kunne det også være oplagt, at Klimarådet anbefalede, at man fra dansk side fremmer en mere retvisende opgørelse af bilernes CO₂-udledning pr. kilometer på EU-niveau, som i dag ikke tager højde for andelen af vedvarende energi i bilens tank, men altid regner hele tankens indhold som 100 procent fossilt brændstof. Denne beregningsmetode risikerer på sigt at begrænse mulighederne for brug af PtX i transporten.

Det er positivt at Klimarådet i sin rapport både ser på CCS og CCU. Det er tvivlsomt, om der på kort og mellemlangt er alternativer til flydende brændstoffer – herunder PtX i fly, skibe og de lange lastbiltransporter. I den forbindelse burde Klimarådets anbefalinger til den fremadrettede klimapolitik også omfatte en national PtX strategi, som ikke kun forholder sig til, hvordan man fremmer et udbud af PtX, men i lige så høj grad forholder sig til efterspørgselssiden og hvilket "X", der bliver brugt for i fremtiden. Dette er helt oplagt i transporten, hvor efterspørgslen på kort til mellemlangt sigt vil være påvirket af den eksisterende bilflåde, mens fremtidens efterspørgsel vil afgøres af teknologivalg, der på nuværende tidspunkt er svære at forudsige og i stor stil vil afhænge af udviklingen i vores nabolande og beslutninger på EU-niveau. Dette gør sig naturligvis også gældende for fly- og søtransporten.

Endelig kunne det styrke Klimarådets vurderinger, hvis rådet i højere grad havde øje for, hvordan markedet i videst muligt omfang bringes i spil som en drivkraft for den grønne omstilling af Danmark. Et for ensidigt fokus på udbudssiden og systemtænkningen fremfor på aftagersiden risikerer nemlig at lede til forkerte antagelser om, hvilke energiløsninger der reelt bliver behov for og mulige i fremtiden. Det gælder i særlig grad i transporten, hvor fx elbilerne i dag kan lade hurtigere og køre længere på en opladning, end man forventede

for blot få år siden. Dette må forventes at øge behovet for kommercielle lynladere og mindske behovet for langsomme kantstensladere ift. de anbefalinger, som Klimarådet og andre tidligere har fremført. Det samme gælder VE-brændstoffer, hvor det som nævnt endnu er uklart, hvilke PtX eller e-fuel teknologier der vil blive efterspurgt, og hvor raffinaderierne derfor vil få en nøglerolle ift. at integrere PtX og anden VE i deres produktion af benzin, diesel og flybrændstof.

Vi ser frem til Klimarådets kommende rapport om den tunge transport og bidrager naturligvis meget gerne med tal og fakta, hvis der skulle være interesse herfor.

Venlig hilsen

Jacob Stahl Otte

Direktør

Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH)

Skriftlige kommentarer til Klimarådet statusrapport

Fagbevægelsens Hovedorganisation (FH) takker for Klimarådets statusrapport og muligheden for at kommentere.

FH bakker fuldt op om 2030-målet og fremlagde selv i maj 2020 [en helhedsplan for en retfærdig grøn omstilling](#). I planen foreslås klimatiltag, der tilsammen opfylder 2030-målet, herunder sektorspecifikke klimaafgifter under hensyn til konkurrenceevne og ulighed. For FH er det vigtigt, at Danmark er et foregangsland, at den grønne omstilling skaber flere gode job, at løsninger afspejler kollektive beslutninger og internationalt forpligtende samarbejde, og at klimakrisen og den grønne omstilling ikke øger uligheden i Danmark.

FH har på den baggrund nedenstående bemærkninger til 1) Klimarådets vurdering af regeringens klimaindsats og 2) fraværet af fokus på beskæftigelse og 3) Klimarådets øvrige forslag

1. Klimarådets vurdering af regeringens klimaindsats

FH vil gerne rose Klimarådet for en velskrevet rapport og for gennemsigtigheden i Rådets arbejde, herunder vurdering af regeringens klimaindsats og inddragelsen af relevante aktører i regi af Klimarådets Klimadialogforum.

FH er enige i, at det haster med en udvikling af ny politik for at sikre 70 pct. reduktion i 2030, også ift. at sikre en grøn genopretning af økonomien efter COVID-19-krisen.

2. Der er brug for bedre fokus på beskæftigelse

FH finder det problematisk, at Klimarådet i sin statusrapport kun berører beskæftigelsesaspekterne kort (s. 65) og med snævert fokus på forskydninger af job mellem brancher og risiko for arbejdsløshed. Beskæftigelsesaspekterne i den grønne omstilling handler ikke kun om arbejdsløshed – de handler også om det behov for kompetent arbejdskraft, som Danmarks 2030- og 2050-mål indebærer. Den rette arbejdskraft er nødvendig forudsætning for at opfylde Danmarks klimamål på en omkostningseffektiv måde.

Konkret forventes implementering af klimatiltag at indebære et arbejdskraftsbehov på mindst 200.000 årsværk jf. FH's Helhedsplan. Det er ca. 4-5 gange så mange årsværk som Femern-forbindelsen, der ellers bliver Danmarkshistoriens største byggeprojekt. Den nylige beslutning om en energigø gør behovet endnu større. Også Dansk Energi har påpeget, at 2030-målet kræver hundredetusindvis af årsværk.

Analyser fra FH, Dansk Energi og CONCITO peger på, at det i høj grad er faglært arbejdskraft, der bliver brug for. De konkrete klimaindsatser omfatter fx energireoveringer, etablering af vindmøller og opsætning af ladestandere.

Hvis behovet for kompetent arbejdskraft i den grønne omstilling ikke opfyldes, risikerer man, at der opstår flaskehalse, der gør Danmarks omstilling dyrere og langsommere. Samtidig kan det blive sværere at udnytte eksportmulighederne, der kunne bidrage til den globale omstilling, gavne økonomien og gøre Danmark til foregangsland.

Endelig bemærkes det, at styrkede kompetencer vil bidrage til at sikre en retfærdig omstilling, idet det vil give danskerne bedre adgang til de nye job, der opstår. Derudover kan man med en målrettet indsats over for de ledige og de, der står over for høj

ledighedsrisiko – måske netop som følge af omstillingen – løse flere problemer på samme tid.

FH fremsender særskilte kommentarer til Klimarådets arbejdsplan for 2021, herunder en opfordring til at analysere behov for arbejdskraft og kompetencer.

3. Forslag om en generel drivhusgasafgift

Klimarådets analyse af en drivhusgasafgift understreger nytten af den ekspertgruppe, som blev nedsat i efteråret 2020, og som skal udarbejde forslag til en ensartet CO₂e-regulering under hensyn til bl.a. lækage, social balance og sammenhængskraft.

Der er blandt andet behov for mere analyse for at sikre, at klimaafgifter ikke rammer socialt skævt. Krakas analyse, som Rådet refererer til, baserer sig på nogle antagelser, der bør diskuteres, som [FH tidligere har fremført](#).

FH har foreslået, at klimaafgifter bl.a. skal tage hensyn til konkurrenceevne og lighed, og at en plan skal ligge klar i 2022. FH vurderer, at en sektor-for-sektor tilgang, der ikke udelukker en senere harmonisering i retning mod en generel afgift, kan være fordelagtig i praksis. Det bør undgås, at man i bestræbelserne på at indføre den perfekte teoretiske løsning blokerer for tidligere handling i nogle sektorer.

4. Øvrige forslag i rapporten

Konkret køreplan mod 70 pct. FH er enig med Klimarådet i, at den offentlige sektor skal spille en central rolle ift. planlægning af den grønne omstilling. En evt. handlingsplan bør bidrage med viden om, hvilke uddannelses- og arbejdskraftbehov, der vil opstå, og hvad der kunne gøres for at imødekomme dem, jf. ovenfor.

National strategi for CO₂-fangst og lagring (CCS). FH finder Klimarådets anbefaling relevant. FH har selv i sin helhedsplan foreslået en strategi for CCS.

Accelerering af vådlægning af lavbundsjord. FH finder anbefalingen relevant og har selv i sin helhedsplan for retfærdig grøn omstilling foreslået en styrket indsats for udtagning af lavbundsjord. FH påpegede i den forbindelse, at man bør undersøge muligheder for at styrke og/eller finansiere indsatser vha. EU-niveauet eller private investorer.

Højere værdi af klimaeffekter i samfundsøkonomiske beregninger. FH finder anbefalingen relevant og har i sin helhedsplan for retfærdig grøn omstilling peget på, at lovforslag og anlægsinvesteringer bør konsekvensberegnes for klimaeffekter. FH finder det vigtigt, at priserne, der indgår i beregningerne, er retvisende. Tilsvarende har FH foreslået, at lovforslag og anlægsinvesteringer på klimaområdet bør konsekvensberegnes for beskæftigelsesog fordelings effekter.

Energieffektivisering får ikke megen opmærksomhed i rapporten. FH har dog noteret sig, at en række af Klimarådets tidligere anbefalinger fortsat er gældende, jf. Klimarådets baggrundsnotat herom.

5. Dansk klimapolitik i international sammenhæng

FH støtter et højt EU-ambitionsniveau, jf. FH's Helhedsplan, bl.a. af hensyn til konkurrenceevne og eksport. FH er dog enig med Klimarådet i, at højere ambitionsniveau indebærer risici for bl.a. konkurrenceevnen, hvis det indebærer, at Danmark pålægges at levere en uforholdsmæssigt stor del af de nødvendige reduktioner. Det bør undgås.

FH finder det positivt, at Klimarådet fremhæver EU-Kommissionens fokus på lavindkomstfamiliers mulighed for energirenoveringer. Begrænsede muligheder for energirenovering kan gøre det sværere at mindske energiforbrug og dermed påvirke økonomi og ulighed.

Klimarådet kunne med fordel gå mere i dybden på det europæiske og internationale område. Bl.a. savnes omtaler af EU Green Deal, Renovation Wave, Just Transition Mechanism, og hvilke muligheder og udfordringer de indebærer for dansk klimapolitik og målopfyldelse.

FH er enig med Klimarådet i, at regeringens globale strategi med fordel kunne have klar sammenhæng med den globale afrapportering, og at strategien med fordel kan videreudvikles. Det er dog værd at bemærke, at afrapporteringen fortsat er under udvikling.

Finans Danmark

Årlige anbefalinger fra Klimarådet

Finans Danmark støtter, at den nye klimalov fra juni 2020 har pålagt Klimarådet årligt at afgive anbefalinger og gøre status over regeringens klimaindsats.

Copenhagen Economics har for Finanssektorens klimapartnerskab vurderet, at det kræver investeringer og finansiering for op imod 600 mia.kr. at nå Regeringens klimamål. Finans Danmark finder det derfor positivt, at Klimarådet nævner behovet for investering og finansiering i den såkaldte effektfase.

Finans Danmark arbejder også systematisk med klimaindsatsen, og har f.eks. opfordret Finans Danmarks medlemmer til at opføre og sætte mål for CO₂-aftrykket af investeringer og udlån senest i forbindelse med årsrapporterne for 2021 hhv. 2022. Hvis de samlede reduktioner skal gennemføres intelligent og med mindst mulige omkostninger for samfundet, kræver det et stadig bedre vidensgrundlag og klare politiske prioriteringer. Klimarådet spiller en vigtig rolle i at bidrage til at kvalificere dette vidensgrundlag.

Udtagning af lavbundsjorder

Udtagning af lavbundsjorder er et centralt værktøj til at nedbringe CO₂-udledningen, og det er positivt, at der politisk er fokus på det. Det er vigtigt, at den berørte lodsejer kompenseres ved en engangskompensation. Landbrugsbedrifter har typisk både penge- og realkreditinstitutfinansiering, hvor jorden indgår som pant. Ved udtagning af lavbundsjorder medfører det en værdiforringelse af arealet og dermed en forringelse af pantets værdi. I de situationer er der behov for, at lodsejeren sikres en engangskompensation, som fuldt ud dækker den værdiforringelse, som jordudtagningen medfører. Ligeledes er det vigtigt, at panthaver høres, før udbetalingen sker. Det er ligeledes vigtigt at opnå panthavers accept af en eventuel tinglysning af rådighedsbegrænsende servitut.

En stor del af landbrugsstøtten gives på baggrund af produktion på jorden. Selv hvis en reform af EU's landbrugspolitik fra 2023 vil give mulighed for, at landbrugere kan opretholde arealtilskuddet fra EU ved udtagning af jorder, kan det ikke erstatte engangskompensationen. Hvis der udtages jord, hvor lodsejeren alligevel kan opretholde EU-støtten, vil værdien af jorden i høj grad være baseret på støtten, som er politisk bestemt og usikker på længere sigt, da EU's flerårige budget er til forhandling hvert syvende år. Fortsat EU-støtte kan dog være et supplement til engangskompensationen, som kan fremme udtagning af lavbundsjorder

Klimamålsætninger

Finans Danmark deler Klimarådets vurdering, at det er afgørende, at der hurtigt kommer politisk klarhed over de virkemidler, som regeringen vil bruge for at nå sine klimamålsætninger. Det er vigtigt for danskerne, og ikke mindst for virksomhederne og deres rådgivere, at kende de fremtidige forudsætninger og vilkår.

Årlige anbefalinger fra Klimarådet

Finans Danmark støtter, at den nye klimalov fra juni 2020 har pålagt Klimarådet årligt at afgive anbefalinger og gøre status over regeringens klimaindsats.

Copenhagen Economics har for Finanssektorens klimapartnerskab vurderet, at det kræver investeringer og finansiering for op imod 600 mia.kr. at nå Regeringens klimamål. Finans

Danmark finder det derfor positivt, at Klimarådet nævner behovet for investering og finansiering i den såkaldte effektfase.

Finans Danmark arbejder også systematisk med klimaindsatsen, og har f.eks. opfordret Finans Danmarks medlemmer til at opføre og sætte mål for CO₂-aftrykket af investeringer og udlån senest i forbindelse med årsrapporterne for 2021 hhv. 2022. Hvis de samlede reduktioner skal gennemføres intelligent og med mindst mulige omkostninger for samfundet, kræver det et stadig bedre vidensgrundlag og klare politiske prioriteringer. Klimarådet spiller en vigtig rolle i at bidrage til at kvalificere dette vidensgrundlag.

Udtagning af lavbundsjorder

Udtagning af lavbundsjorder er et centralt værktøj til at nedbringe CO₂-udledningen, og det er positivt, at der politisk er fokus på det. Det er vigtigt, at den berørte lodsejer kompenseres ved en engangskompensation. Landbrugsbedrifter har typisk både penge- og realkreditinstitutfinansiering, hvor jorden indgår som pant. Ved udtagning af lavbundsjorder medfører det en værdiforringelse af arealet og dermed en forringelse af pantets værdi. I de situationer er der behov for, at lodsejeren sikres en éngangskompensation, som fuldt ud dækker den værdiforringelse, som jordudtagningen medfører. Ligeledes er det vigtigt, at panthaver høres, før udbetalingen sker. Det er ligeledes vigtigt at opnå panthavers accept af en eventuel tinglysning af rådighedsbegrænsende servitut.

En stor del af landbrugsstøtten gives på baggrund af produktion på jorden. Selv hvis en reform af EU's landbrugspolitik fra 2023 vil give mulighed for, at landbrugere kan opretholde arealtilskuddet fra EU ved udtagning af jorder, kan det ikke erstatte engangskompensationen. Hvis der udtages jord, hvor lodsejeren alligevel kan opretholde EU-støtten, vil værdien af jorden i høj grad være baseret på støtten, som er politisk bestemt og usikker på længere sigt, da EU's flerårige budget er til forhandling hvert syvende år. Fortsat EU-støtte kan dog være et supplement til éngangskompensationen, som kan fremme udtagning af lavbundsjorder

Klimamålsætninger

Finans Danmark deler Klimarådets vurdering, at det er afgørende, at der hurtigt kommer politisk klarhed over de virkemidler, som regeringen vil bruge for at nå sine klimamålsætninger. Det er vigtigt for danskerne, og ikke mindst for virksomhederne og deres rådgivere, at kende de fremtidige forudsætninger og vilkår.

Finansministeriet

Finansministeriets skriftlige indlæg

Finansministeriet vil gerne kvittere for Klimarådets rapport. Klimarådet har lagt et stort arbejde i rapporten, og Finansministeriet værdsætter faglige input til klimapolitikken.

Det er Klimarådets vurdering, at regeringens samlede klimaindsats ikke anskueliggør, at klimalovens mål i 2030 nås, da Klimarådet finder det uklart, hvordan regeringen har tænkt sig at opfylde det resterende reduktionsbehov frem mod 2030, og hvordan indfrielse af de tekniske reduktionspotentialer kan fremmes. For at understøtte dette anbefaler Klimarådet en konkret køreplan omfattende alle områder af klimaindsatsen samt en national strategi for CO₂-fangst og –lagring (CCS). Derudover anbefaler Klimarådet, at der i de kommende år vedtages konkrete virkemidler, der sikrer yderligere reduktioner i 2030 og fremhæver særligt: 1) En gradvist stigende, ensartet og høj CO₂e-afgift 2) Udtagning af lavbundsjerne samt 3) en højere pris på drivhusgasser i samfundsøkonomiske beregninger.

Indledningsvis bemærker Finansministeriet, at der er truffet politisk beslutning om, at der skal udarbejdes en CCS-strategi, og at der i *Aftale om Grøn skattereform* er nedsat en ekspertgruppe (som bl.a. skal udarbejde forslag til udformning af en ensartet CO₂e-regulering), mens udtagning af lavbundsjerne håndteres som en del af de igangværende forhandlinger om landbrug.

Yderligere konkretisering af reduktionspotentialer og konkret køreplan

Finansministeriet er grundlæggende enig i, at der fremadrettet ligger et betydeligt arbejde i at konkretisere yderligere, hvordan realisering af de tekniske reduktionspotentialer, som knytter sig til teknologierne i regeringens udviklingsspor, skal fremmes. Dette omfatter både de udviklingsspor, der fremgik af Klimaprogram 2020, men omfatter også nye udviklingsspor, international klimaregulering mv.

For på sigt at indfri det fulde reduktionspotentiale af nye eller ikke-modne teknologier, er det afgørende, at teknologierne kan fremmes i de først kommende år samtidig med, at de på den længere bane kan blive efterspurgt af markedet uden statslig støtte. De kommende strategier og analysearbejder bør derfor bl.a. identificere, hvilke rammevilkår der skal være på plads nationalt og internationalt for, at teknologier som PtX/CCU og CCS på sigt kan efterspørges på markedsvilkår.

Der er med ophæng i brede politiske aftaler således iværksat en række analyse- og strategiarbejder, som skal konkretisere indfrielse af reduktionspotentialet i udviklingssporet, og som vil bidrage til en yderligere konkretisering af de mulige veje til at indfri klimamålene i 2030 og 2050.

Ensartet CO₂e-beskatning

Klimarådet anbefaler, at de overordnede linjer i en grøn afgiftsreform fastlægges nu, da Klimarådet vurderer, at en hurtig fastlæggelse af de store linjer i afgiftsoplægningen vil skabe øget klarhed for virksomheder og borgere. Finansministeriet er enige i, at en ensartet CO₂e-beskatning vil være den mest omkostningseffektive vej til at indfri 70 pct. målet. Det kræver dog et betydeligt udviklingsarbejde at finde egnede afgiftsmodeller, kompensationsmodeller mv. for at understøtte en regulering af alle sektorer under hensyntagen til klimalovens principper. Finansministeriet vurderer dermed ikke, at der hensigtsmæssigt kan fastlægges fx afgiftsniveauet nu, men at det bør afvente ekspertgruppen.

CO₂e-pris i samfundsøkonomiske beregninger

I Klimarådets statusrapport efterspørges det, at Finansministeriet indregner en højere CO₂e-pris i de samfundsøkonomiske beregninger af forskellige tiltag. Finansministeriet er enig med Klimarådet i, at det i alle sammenhænge skal være muligt at kunne inddrage 70 pct. målsætningen og evaluere konsistent op i mod de danske klimamål og forpligtigelser. Derfor indførte Finansministeriet i efteråret 2020 – i ”*Tillæg til Vejledningen for samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger*” – et krav om, at der ved samfundsøkonomiske analyser altid skal afrapporteres hhv. CO₂e-skyggepriser samt udføres følsomhedsvurderinger ved brug af alternative CO₂e-priser.

Det er Finansministeriets vurdering, at disse nye krav netop gør det muligt at vurdere alle initiativers omkostningseffektivitet relativt til 70 pct.-målsætningen ved samfundsøkonomiske vurderinger, og dermed også sikre at klimahensynet altid kan inddrages, når samfundsøkonomiske analyser indgår som en del af beslutningsgrundlaget. Finansministeriet mener på den baggrund, at Klimarådets kritik på flere punkter allerede er imødekommet. Finansministeriet understreger samtidig, at beslutninger om klimatiltag bygger på en helhedsvurdering af initiativernes effekt og konsekvenser, og at konsekvenserne af klimatiltag oftest opgøres via skyggepriser, hvor CO₂e-prisen ikke indgår som et element.

Økonomiske konsekvenser af Klimarådets anbefalinger

Finansministeriet opfordrer Klimarådet til i højere grad at beskæftige sig med konsekvenserne ved Klimarådets anbefalinger fremadrettet. Klimarådets vurderer således ikke systematisk sine anbefalinger op imod Klimalovens principper såsom bæredygtig erhvervsudvikling, dansk konkurrencekraft, drivhusgaslækage, sunde offentlige finanser, beskæftigelse og social balance.

Klimapolitikken skal ifølge Klimaloven således hele vejen rundt med øje for fx omkostningseffektivitet, beskæftigelse og velfærdsstatens social balance. Det er baggrunden for de guidende principper, som partierne bag klimaloven støtter op om.

Globalt Fokus

Generelt er Globalt Fokus glad for Klimarådets statusrapport, som er informativ og tydelig i sine anbefalinger. Det er positivt at rapporten inkluderer en global analyse, og vi er enige i at det med den eksisterende dokumentation er svært at lave en dybere analyse. Det er derfor vigtigt, som rapporten også understreger, at der kommer tydeligere rapportering, delmål og indikatorer. I det følgende skitserer vi en række områder, som vi ser som vigtige for det videre arbejde i Klimarådet med at tydeliggøre og monitorere Danmarks internationale forpligtelser på klimaområdet. I Globalt Fokus' kommentarer til Klimarådets arbejdsplan, præsenterer vi en række forslag hertil.

Klimatilpasning

Vi synes det er godt at Klimarådet i sin analyse også forholder sig til klimatilpasning. I et globalt perspektiv er klimatilpasning et lige så vigtigt tema som reduktion af udledninger, og for mange fattige lande er tilpasningsinitiativer afgørende for at undgå sult, konflikter og migration. Vi er samtidig bevidste om, at det er sværere at måle effekten af tilpasning end at måle reduktion af udledninger, og at dette er et område der skal arbejdes videre med.

Klimadiplomati

Det er positivt at der sættes fokus på effekten af Danmarks klimadiplomati. For os er der ikke tvivl om at diplomati har en effekt, og at en aktiv dialog og samarbejde med andre lande kan bidrage til en globalt øget ambition. Erfaringen viser, at potentialet for denne del af regeringens arbejde er stort, da Danmark, på trods af at være et relativt lille land, kan påvirke lande som er betydeligt større, og dermed få en betydeligt større effekt. Men den globale klimastrategi savner tydelige og veldefinerede mål for klimadiplomati. Hvad vil Danmark med sit engagement i ICAO, IMO og UNFCCC? Og hvad vil Danmark arbejde for i EU? Med tydeligere mål vil det også være nemmere at vurdere aktiviteterne effekt. Vi anerkender at det kan være svært at måle effekten af diplomati, og forventningerne til klare resultater skal derfor være realistiske, men man kan pege på mulige koblinger og dokumentere hvordan Danmark har bidraget til internationale resultater.

EU-forpligtelser og øvrige internationale forpligtelser

Vi er også glade for den dybdegående gennemgang af Danmarks forpligtelser som EU-medlemsland. Vi havde dog ønsket, at analysen var tydeligere hvad angår Danmarks øvrige internationale forpligtelser. Det er eksempelvis ikke tydeligt om Klimarådet ser Parisaftalen som en national forpligtelse, eller udelukkende en forpligtelse Danmark har som EU-medlemsland. Klimarådet anerkender på den ene side, at Danmark, grundet klimaloven, har et historisk ansvar for at gå forrest, ved at reducere udledninger uden for eget territorium og at leve op til forpligtelser under Parisaftalen. Men på den anden side skriver Klimarådet også, at "alle Danmarks internationale forpligtelser [er] givet af EU".

Klimafinansiering

Vi er glade for at klimafinansiering er blevet inkluderet i statusrapporten. Vi ville dog ønske, at analysen skelnede tydeligere mellem de forskellige forpligtelser, Danmark har indenfor klimafinansiering, da debatten herom er kompleks. Der er for eksempel en vigtig forskel på de klimamidler som bidrager til målet om de 100 milliarder USD, der årligt skal gå til ulandene, og aftalen om at finansielle transaktioner skal bidrage til Parisaftalens mål. De to mål må ikke blandes sammen da de henviser til forskellige modaliteter, instrumenter og forpligtelser. Dog er det vigtigt at belyse hvordan Danmark lever op til Parisaftalens

forskellige mål om klimafinansiering, da netop dette tema er centralt i den internationale debat, hvor regeringen gerne vil være et godt eksempel som viser vej for andre lande.

Menneskerettigheder

Vi er bekymret for det manglende fokus på menneskerettigheder, både i Regeringens globale klimastrategi, 'En Grøn og Bæredygtig Verden' og i Klimarådets statusrapport. Da der er desværre mange eksempler på globale klimatiltag der krænker menneskerettighederne, bør en rettighedsbaseret tilgang være udgangspunktet i Danmarks internationale klimaarbejde. Vi mener derfor ikke at fokus på nuværende tidspunkt er tilstrækkeligt og at Danmark derfor må sætte arbejdet for rettigheder centralt både i sin klimafinansiering såvel som ved internationale forhandlinger. Vi håber at Klimarådet vil være med til at fremme dette.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet vil gerne kvittere for Klimarådets statusrapport 2021, som leverer væsentlig rådgivning til, hvordan Danmark når Klimalovens 70 pct. mål i 2030.

Det er Klimarådets vurdering, at regeringens samlede klimaindsats ikke anskueliggør, at 70 pct. målet nås i 2030. På den baggrund anbefaler Klimarådet en konkret køreplan omfattende alle områder af klimaindsatsen frem mod 2030 samt en national strategi for CO₂-fangst og -lagring (CCS). I tillæg hertil anbefaler Klimarådet, at der vedtages konkrete virkemidler, herunder en gradvist stigende, ensartet og høj afgift på drivhusgasudledninger, accelereret udtagning og vådlægning af lavbundsjord samt en højere pris på drivhusgasser i samfundsøkonomiske beregninger.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet bemærker, at der allerede er igangsat initiativer, som imødekommer Klimarådets anbefalinger. Der er truffet politisk beslutning om udarbejdelse af en CCS-strategi, og der er *jf. Aftale om Grøn skattereform* nedsat en ekspertgruppe (som bl.a. skal udarbejde forslag til udformning af en ensartet CO₂e-regulering). Derudover vil udtagning af lavbundsjord indgå i forhandlingerne om landbruget.

Udvikling af metode for anskueliggørelse

Klimarådet lægger i særlig grad to hovedkomponenter om planlægning og vedtagne virkemidler til grund for vurderingen af anskueliggørelse og analyserer klimaindsatsen ud fra en fast metode.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet finder det positivt, at Klimarådet anlægger en systematisk metode til vurdering af anskueliggørelsen, som skal anvendes i kommende års statusrapporter. Klimarådet kan med fordel i videreudviklingen af metoden have fokus på, at reduktionspotentialerne i såvel implementeringsspor som udviklingsspor er større end det, der angives i Klimarådets rapport. Metoden lægger op til en række mere subjektive vurderinger, som vanskeliggør en fælles forståelse for anskueliggørelsen og succeskriterier for klimaindsatsen, herunder konkretiseringsstadiet og risiko.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet opfordrer til, at Klimarådets metode for anskueliggørelse samt konkrete anbefalinger fremadrettet i højere grad forholder sig aktivt til samfundsøkonomiske omkostninger, og hvordan klimaindsatsen bedst indrettes under hensynstagen til alle klimalovens principper, herunder den langsigtede grønne omstilling, omkostningseffektivitet, beskæftigelse og social balance.

Udviklingsspor skal konkretiseres i 2021 og frem

Klimarådet anbefaler en konkret køreplan omfattende alle områder af klimaindsatsen frem mod 2030 samt en national strategi for CCS.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet er enig i, at realisering af Klimalovens mål indebærer konkretisering af, hvordan de enkelte udviklingsspor kan resultere i konkrete reduktioner. Udviklingen af nye virkemidler er således afgørende for at indfri klimalovens mål. Blandt andet derfor følger det af politiske aftaler og Klimaprogram 2020, at der bl.a. vil blive lanceret strategier for CCS, Power-to-X og elektrificering, som skal understøtte overgangen fra udvikling til implementering for disse teknologier. Strategierne skal blandt andet være med til at klarlægge og imødegå de risici, der er forbundet med teknologierne, som Klimarådet påpeger.

Energi- og industrisektorens udledninger reduceres med 40 pct. i 2030

Klimarådet vurderer, at udledningen fra energi- og industrisektoren reduceres med ca. 40 pct. i 2030, og at der er behov for at konkretisere indsatsen. Klimarådet vurderer, at energiøerne fortsat er meget usikre grundet rentabilitet mm., og anbefaler, at havvindmøllekapaciteten bør realiseres i 2030 mhp. at fremme Power-to-X og elektrificering.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet anerkender, at der er væsentlige risici forbundet med realiseringen af energiøprojektet i Nordsøen før 2030, da det er et nyt og uprøvet koncept. Realiseringshorisonterne og potentiaespændene for de nye teknologier som Power-to-X er store, da der er store usikkerheder forbundet med den teknologiske udvikling. Når der er klarhed om, hvor markant en Power-to-X udbygning, der ønskes fremmet, kan det være relevant at vurdere, om det i lyset af den forventede udbygning med vind og sol bør aktualisere nye beslutninger om også at fremme yderligere VE-kapacitet i Danmark.

Fokus på implementeringen af affaldsaftalen

Klimarådet påpeger en række risici i forbindelse med lukningen af forbrændingsanlæggene og gør opmærksom på, at incitamentet til øget udsortering af plast bør fastholdes, hvis der gives incitament til at anvende CCS på forbrændingsanlæg.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet forventer, at affaldsaftalen vil reducere de nationale CO₂ udledninger med ca. 0,7 mio. ton CO₂e, samt at afgifter eller alternative virkemidler kan anvendes, hvis forbrændingskapaciteten ikke udvikler sig som forventet. Klima-, Energi-, og Forsyningsministeriet er enige i, at sammentænke ressourcerne i affaldssektoren med CCS' potentiale.

Danmarks klimainsats i EU og globalt

Klimarådet ser positivt på klimainsatsen på europæisk niveau, Danmarks EU målopfyldelse samt den langsigtede strategi for global klimainsats. Klimarådet fremhæver, at EU's nye klimamål på mindst 55 pct. kan bidrage til at nå Danmarks 70 pct. mål, og at EU-regulering reducerer behovet for nationale tiltag.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet er enig med Klimarådet i EU's væsentlige betydning for den nationale klimainsats og konkrete bidrag til at nå Danmarks 70 pct. mål i 2030. Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet ser desuden positivt på Klimarådets anbefalinger om udmøntning af EU's nye 2030 klimamål.

Kommunernes Landsforening

Generelle bemærkninger

På grund af begrænsningen på længden af kommentarer, har KL valgt at lægge vægt på Klimarådets hovedanbefalinger.

KL er generelt positivt i forhold til Klimarådets statusrapport og støtter op om behovet for en styrket klimaindsats.

Klimarådets hovedanbefalinger 1- 4

Anbefaling 1 - At der udarbejdes en konkret køreplan mod 70 pct. reduktion i 2030

KL er enig i behovet for en samlet køreplan for at nå 70 pct. CO₂-reduktion, med kortsigtede og langsigtede initiativer, samt virkemidler der har direkte reduktionseffekt.

Nationale rammer og retning, i form af strategier og regulering, er en afgørende forudsætning for, at alle aktører i samfundet, herunder kommunerne, kan bidrage effektivt til at omsætte visioner til konkrete resultater.

66 kommuner er i gang med at lave ambitiøse DK2020-klimahandleplaner, med innovative løsninger og virkemidler, forankret i de lokale forudsætninger og lokaldemokratiske prioriteringer.

Mange af de virkemidler og konkrete løsninger, der skal udvikles, og som Klimarådet anbefaler, kræver et tværsektorielt samarbejde. Derfor er det vigtigt, at regeringen i langt højere grad indtænker sektorkobling og partnerskaber i den fremadrettede klimaplan og strategier.

Der er et stort uforløst potentiale for at accelerere den grønne omstilling ved at tænke kommunerne ind fra starten, som en vigtig lokal trækraft i den grønne omstilling, ligesom bl.a. elbilskommissionen gør i deres anden rapport fra 12. februar 2021. Kommunerne er en vigtig lokalpolitisk aktør, både i forhold til deres myndighedsarbejde på klimaområdet, strategisk energiplanlægning, klimahandleplaner, mv. Kommunerne er tæt på borgere og virksomheder og kan kapacitetsopbygge på klimaområdet gennem uddannelse og folkeoplysning samt mobilisere ressourcer i samfundet gennem erhvervsliv, foreninger og borgere og være med til at fremme adfærdsændringer. KL gør opmærksom på, at der i mange tilfælde vil være stor risiko for flaskehalse, som kan forlænge implementeringen, hvis ikke kommunerne tænkes ind fra starten. Kommunal inddragelse vil kunne sætte hastigheden op allerede frem mod 2025.

Anbefaling 2 - At der som en særlig del af køreplanen udarbejdes en national strategi for CO₂-fangst og -lagring.

KL bakker op om udarbejdelsen af en national strategi for CO₂-fangst og lagring. Danmark har med vores energisystem, undergrund og infrastruktur gode muligheder for at gå foran og bidrage til den udvikling af CCS-teknologi, der er nødvendig for, at Danmark når sit klimamål. Arbejdet kan ligeledes være med til at løse den globale klimakrise og skabe grøn vækst og nye lokale arbejdspladser.

Der er tale om store anlæg med meget lang etableringstid og investeringshorisont. KL mener derfor, at det er vigtigt, at staten sikrer stabile rammebetingelser for de store investeringer, der skal foretages, og bakker op om, at planen bør forholde sig til alle led i værdikæden fra fangst over transport til lagring. Kommunerne har en oplagt rolle i forhold til de regulerings- og planmæssige aspekter af planen og ift. at facilitere inddragelse af

lokalsamfundet, for at sikre opbakning til projekterne. Der er ligeledes brug for en øget og sammenhængende strategisk energiplanlægning både nationalt og lokalt, der sikrer strategisk sammenhæng med resten af energinettet. Uden langsigtet planlægning for placering af anlæg, der i fremtiden vil producere store mængder overskudsvarme, kan det blive vanskeligt at lave en omkostningseffektiv grøn omstilling. For KL virker det oplagt, at sådanne anlæg kobles til fjernvarmeområder, der er en central brik i effektiv CO₂-fangst.

Anbefaling 3 - Indførelse af en generel drivhusgasafgift

Det kunne styrke Rådets rapport yderligere, hvis den var blevet suppleret med nærmere analyser af fordelingsmæssige konsekvenser, og af hvordan en afgift må forventes at påvirke forskellige dele af landet.

Anbefaling 4 - At der tages initiativer til vådlægning af kulstofrige lavbundsjorder

KL er enig i behovet for at udtage og vådgøre landbrugsjord og henviser til, at der bør bygges videre på de positive erfaringer med etablering af vådområder, kommunerne har gjort. KL mener, at det vil give resultater at fortsætte den nuværende form, hvor der gennemføres konkrete undersøgelser i mulige projektområder og på det grundlag indgås aftale om udtagning. Klimarådets forslag om auktionsbaserede tilskud forudsætter mange velbelyste arealer i konkurrence om tilskud. KL anser det for bedre at fastholde regeringens idé om faste tilskudssatser^[1] og lade en konkret undersøgelse vise, om arealet bidrager nok. KL støtter op om et bedre datagrundlag, men indsatsen skal ikke vente på det. Arbejdet kan roligt gå i gang i forlængelse af vandområdeplanernes vådområdeindsats, og det forbedrede data kan udvide indsatsen til nye områder hen ad vejen. Kommunerne kan spille en nøglerolle i faciliteringen af, at udtagning af lavbundsjorder sker hurtigst muligt og bedst muligt. Det vil dog kræve, at den nuværende ordning for udtagning justeres, så kommunerne også kan bruge jordfordeling samt køb og salg af projektjord.

1) De faste satser kan måske gradueres i klasser afhængigt af effekt på forskellige mål. Hvis vådgøring både understøtter CO₂-reduktion, kvælstoffjernelse og klimatilpasning, bør tilskud kunne hentes til alle delformål.

Landbrug & Fødevarer

Indledning

Der er behov for en langsigtet dansk klimaindsats, som sikrer, at den grønne omstilling går hånd i hånd med vækst og konkurrenceevne. Danmark bør være et foregangsland, som skaber klimaeffekter både nationalt og internationalt til gavn for både klima, eksport og dansk økonomi. Derfor hilser Landbrug & Fødevarer (L&F) Klimarådets statusrapport velkommen, men mener, at flere af Klimarådets forslag vil få uforholdsmæssigt høje og urimelige konsekvenser for det danske fødevarerhverv.

L&F's bemærkninger til Klimarådets enkelte forslag er gennemgået herunder.

Behov for langsigtet køreplan

L&F bakker op om en langsigtet køreplan for den danske klimaindsats. Det er til gavn for erhvervslivet at kende til fremtidige forretnings- og reguleringsmæssige vilkår. Vi opfordrer dog til at give plads til nye teknologiske muligheder og udviklingsspor, så en økonomisk optimal klimaindsats sikres. L&F fraråder dog på det kraftigste specifikke sektormål, da disse ikke nødvendigvis vil være forenelige med den mest omkostningseffektive måde at nå 70 pct.-målet på.

Udtagning af lavbundsjerde

L&F er enige med Klimarådet i, at udtagningen af lavbundsjerde udgør et væsentligt bidrag til 70 pct.-målet i 2030. Det er et klimaredskab, der kan og bør anvendes her og nu.

L&F tager dog kraftigt afstand fra at afgiftspålægge kulstofrige lavbundsjerde, hvilket vil sætte ikke alene landmandens økonomi, men hele råvaregrundlaget og beskæftigelsen i sektoren og i yderområderne over styr.

På kort sigt foreslår Klimarådet et auktionsbaseret tilskud til udtagning af lavbundsjerde, der skal erstattes af afgiften på sigt. Det er helt urimeligt at indføre et auktionssystem, hvor prisfastsættelsen på udtagningsprojekter reelt baseres på udsigten til en afgift. Landmænd, der vælger at afstå deres jord eller dyrkningsret til klima og natur, bør erstattes ordentligt for det.

En afgift på lavbundsjerde rammer også skævt. Det skyldes, at de kulstofrige lavbundsjorder ikke er jævnt fordelt på landbrugsarealet og dermed rammer landmænd med meget lavbundsjord relativt hårdere. Der findes samlet ca. 2400 bedrifter, hvor andelen af kulstofrige lavbundsjerde på landbrugsarealet udgør 40 % eller mere.

Et auktionsbaseret tilskud vil desuden både være enormt kompliceret i praksis, hvis f.eks. flere landmænd deler ejerskabet af et lavbundsområde, og det vil kræve meget mere nuanceret data om udledninger fra lavbundsjerde, som vi ikke har i dag.

L&F anbefaler i stedet, at man bruger de virkemidler, man ved, der virker. Et eksempel er jordfordeling, hvor landmanden kan få mere dyrkningssikker jord i bytte for lavbundsarealer. Det er et velafprøvet virkemiddel. Udtagning baseret på jordfordeling og frivillige aftaler giver de bedste muligheder for at realisere naturgevinster, fx ved at mindre naturarealer bindes sammen. Ligesom der er behov for opsøgende "udtagningskonsulenter" til at drive proces, så man får alle enderne i forhold til klima, miljø og natur bundet sammen.

CO₂e-afgift

L&F vil gerne være en del af indsatsen for at nedbringe vores drivhusgasudledninger, sektoren har bl.a. peget på en række omkostningseffektive udviklingstiltag i Klimapartnerskabet for Fødevarer- og Landbrugssektoren.

Vi skal sikre en udvikling af den danske, klimaeffektive fødevareklynge – ikke en afvikling. Det vil reelt være en afvikling af den danske landbrugsproduktion at pålægge en afgift på 1.500 kr. pr. ton CO₂e, som Klimarådet foreslår. Det vil desuden umuliggøre den grønne omstilling i hele værdikæden, idet der ikke vil være et økonomisk fundament for at producere eller udvikle bedrifterne og dermed lede til tab af vækst og arbejdspladser i hele fødevareklyngen og følgeindustrier. Det vil blot føre til, at landbrugsproduktionen vil flytte til andre lande, der ikke producerer lige så klimaeffektivt.

Fødevarerhvervet står med nogle helt særlige udfordringer med biologiske processer og naturgivne forhold, der vanskeligt kan opgøres, så det kan anvendes som afgiftsgrundlag, eller omstilles, da vi ikke kender alternativerne endnu. Man kan omstille en række industriproduktioner fra fossil til el, men man kan ikke elektrificere en ko eller en gris. Det er en grundforudsætning for indførelsen af en CO₂e-afgift, at der findes tilgængelige teknologier og klimatiltag i landbruget, der – som led i en positiv businesscase - kan investeres i for at sikre omstilling. En CO₂-afgift skal sikre omstilling og udvikling, ikke afvikling. Og i øjeblikket har vi ikke tilstrækkelige med anerkendte klimatiltag, som vi kan investere i. Og så er der en stor usikkerhed ift. målingen af biologiske processer fra mark og stald.

Carbon capture and storage (CCS)

Det er helt afgørende for landbrugets klimabidrag, at der satses på løsninger inden for kulstofoptag og negative emissioner. L&F bakker op om Klimarådets anbefaling om en CCS-strategi og opfordrer til, at CCS-indsatser målrettet landbruget prioriteres, idet sektorens biomasse og restprodukter er en forudsætning for flere grønne løsninger.

En teknologi – der både kan kombinere CCS og CCU – er Skyclean, hvor der gennem pyrolyse lagres kulstof i biokul og produceres grønne energiløsninger. Skycleanteknologien kan potentielt ifølge DTU og AU halvere landbrugets klimaaftryk. Klimarådet udtrykker dog bekymring ift. risici forbundet med etablering og skalering af pyrolyseteknologien.

Her er det vigtigt at nævne, at der allerede i år opføres et Skyclean-pilotanlæg, og at parterne bag Skyclean vurderer at være klar til at udrulle i stor skala i 2023. Klimarådets reservationer i forhold til Skyclean-teknologien forekommer derfor ikke velbegrundede. Skycleans unikke potentiale understøttes desuden af, at skyggeprisen er blot 480-870 kr. pr. ton. Udover den store klimagevinst ved Skyclean indeholder biokullet også flere andre positive effekter på f.eks. miljøet – biokullet indeholder de fleste af gødningsstofferne i landbrugsaffaldet og kan let spredes ud som gødning på landbrugsjord. Kulstofindholdet i udpint jord forbedres, og udvaskningen af kvælstof reduceres.

Miljøministeriet

Miljøministeriet takker for muligheden for at kommentere på Klimarådets statusrapport for 2021 og ser frem til at arbejde videre med rapportens anbefalinger. Nedenfor følger ministeriets faglige bemærkninger.

På side 43-46 i Klimarådets statusrapport beskrives ”Teknisk potentiale for genanvendelse og reduktion af plastaffald” som et ”initiativ”. Miljøministeriet bemærker, at tekniske reduktionspotentialer ikke bør vurderes på lige fod med politisk vedtagne virkemidler.

Initiativerne i Klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi estimeres at medføre, at 62 pct. dansk plastikaffald udsorteres fra forbrændingen i 2030 sammenholdt med mængden af dansk plastikaffald, der blev sendt til forbrænding i 2020. Det estimerede tekniske potentiale for genanvendelse og reduktion af plastikaffald svarer til, at der udsorteres 80 pct. af det danske plastikaffald fra forbrændingen i 2030 sammenholdt med mængden af dansk plastikaffald, der blev sendt til forbrænding i 2020.

Miljøministeriet bemærker, at beregningen af det tekniske potentiale for genanvendelse og reduktion af plastaffald er blevet justeret i efteråret 2020, hvor der blev opdaget en regnefejl. Det tekniske potentiale estimeres derfor nu at svare til en reduktion på ca. 0,2 mio. ton CO₂e og ikke 0,15 mio. ton CO₂e, som det fremgår af klimarådets rapport.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Kommentarer til Klimarådets Statusrapport 2021

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri (FVM) har med interesse læst Klimarådets (KLR) *Statusrapport 2021*. FVM ser rapporten som et relevant bidrag til, hvordan klimaindsatsen i landbrugssektoren øges bedst muligt frem mod 2030. I statusrapporten anbefaler KLR en række initiativer og virkemidler på landbrugsområdet, der kan medvirke til, at sektorens udledninger reduceres yderligere - og hurtigere - frem mod 2030. Flere af disse har FVM allerede taget initiativ til, og andre indgår i det videre arbejde herunder i de aktuelle landbrugsforhandlinger samt ifm. tekniske møder, hvor KLR af flere omgange har deltaget.

Udtagning af kulstofrige lavbundsjord er et centralt klimavirkemiddel på landbrugsområdet. FVM's kommentarer vil særligt fokusere på tre aspekter vedr. KLR's anbefalinger om en accelereret udtagningsindsats for lavbundsjord: 1) Potentialet, 2) klimaeffekten og 3) udviklingen af et nyt kortbaseret screeningsværktøj. Derudover kommenteres KLR's anbefaling af en ensartet CO₂-e afgift i forhold til opgørelse af udledningerne på bedriftsniveau.

Potentialet for udtagning af kulstofrige lavbundsjord

FVM er enig med KLR i, at frivillig udtagning af kulstofrige lavbundsjord er en kompleks opgave. Det bekræfter erfaringerne fra den eksisterende støtteordning til udtagning af lavbundsjord. At udtagning af lavbundsjord er komplekst, er en del af baggrunden for, at FVM vurderer, at det er yderst vanskeligt at vådgøre 170.000 hektar lavbundsjord frem mod 2030.

På baggrund af hidtidige erfaringer med etablering af lavbundsprojekter er det FVM's foreløbige vurdering, at der frem mod 2030 er et potentiale for aktiv udtagning af ca. 38.000 ha til vådområder. FVM vurderer, at udtagning af 38.000 ha lavbundsjord vil indebære udtagning af ca. 50.500 ha landbrugsjord (inkl. randarealer). Denne potentialevurdering hænger sammen med, at arealerne 1) skal kunne udtages uden væsentlige risici for negative sideeffekter (f.eks. fosfortab og oversvømmelse af naboarealer), 2) er beregnet ud fra en forudsætning om, at der skal være høje drivhusgasudledninger for at opnå den ønskede klimaeffekt, og at jorderne derved ikke allerede er vandlidende og 3) er beregnet ud fra en forudsætning om, at arealet skal kunne inddrages i større vådområdeprojekter (større end 10 ha). Lavbundsjordene ligger fragmenteret i landskabet, hvor ca. 14.000 hektar er fordelt på ca. 100.000 enkeltområder, som hver især er mindre end 1 hektar. FVM vurderer, at det vil være vanskeligt at udtage disse arealer omkostningseffektivt. Det må tilmed forventes, at den relative påvirkning af randarealer vil være højere ved små projekter end ved større projekter. Derudover vægter usikkerheden i udbredelseskortet højere, når der fokuseres på små arealdimensioner.

FVM vurderer dermed, at en udtagning af samtlige 170.000 ha dyrkede lavbundsjord inden 2030 hverken vil kunne gennemføres omkostningseffektivt eller med den klimaeffekt, som KLR anviser. FVM's analyser er foreløbige og skal - ligesom andre aktørers analyser på området - valideres yderligere i takt med, at der opnås bedre viden om arealernes tilstand, risici for negative sideeffekter og andre barrierer. Der er igangsat flere forskningsprojekter, der skal forbedre vidensgrundlaget.

Klimaeffekter ifm. lavbundsprojekter

KLR har i analysen *Kulstofrige lavbundsjord* fra november 2020 opgjort det tekniske reduktionspotentiale fra vådlægning af lavbundsjord til ca. 4,1 mio. ton CO₂-ækv. pr. år.

FVM har en række bemærkninger til denne vurdering, da den - som beskrevet ovenfor - bygger på en ifølge FVM urealistisk antagelse om et udtagningspotentiale på 170.000 ha. Derudover er det FVM's vurdering, at KLR med deres udregning på ca. 10-40 ton CO₂-ækv. pr. ha overestimerer klimaeffekten fra udtagningen. KLR's udregningsmetode bygger på relativt simple antagelser om jordernes dræningstilstand, overgange i emissionsfaktorer mv., der ikke stemmer overens med FVM's projektspecifikke beregninger ifm. gennemførte lavbundsprojekter. Således tilskriver KLR lavbundsindsatsen en teoretisk klimaeffekt, som vurderes vanskelig at realisere i praksis.

Følgende omstændigheder forklarer, hvorfor FVM mener, at KLR's klimaeffekt bør nedjusteres:

- 1) Når vandstanden hæves på kulstofrig lavbundsjord, vil vandstanden på en andel af de omkringliggende arealer (mineralsk jord) også blive hævet. Klimaeffekten fra udtagning af disse omkringliggende arealer er begrænset. Dermed bliver den vægtede effekt pr. hektar udtaget jord lavere end det teoretiske potentiale. FVM mener, at der bør tages højde for denne praktiske udfordring i udregning af omkostninger og klimaeffekter.
- 2) Erfaringer viser, at det er vanskeligt at sikre, at vandstanden hæves helt til jordoverfladen inden for hele afgrænsningen af et projekt. De områder med kulstofrig jord, der fortsat vil være delvist drænet, vil fortsat udlede CO₂. FVM vurderer dermed, at det i praksis ikke er muligt at realisere hele den potentielle klimaeffekt.
- 3) Aarhus Universitet (AU) har for nyligt sået tvivl om den aktuelle dræningstilstand på lavbundsjordene. Vandlidende lavbundsjord vil have en relativt lav baseline-emission, hvormed den gennemsnitlige klimaeffekt af udtagningsindsatsen reduceres. Det skal bemærkes, at antagelser om dræningstilstand fortsat er stærkt usikre. AU's projekt om revidering af emissionsfaktorer for kulstofrige lavbundsjord skal forbedre vidensgrundlaget på området.

På baggrund af ovenstående regner FVM med en gennemsnitlig konservativ klimaeffekt på ca. 15 ton CO₂-ækv. pr. ha. Gennemsnittet er et konservativt skøn baseret på erfaringer i lavbundsprojekter på ca. 20 t/ha (for arealer med over 12 % kulstof) og 10 t CO₂/ha for arealer med mellem 6 og 12 % kulstof. Dette skøn er lavere end KLR's udregning, der spænder fra ca. 10 til 40 ton CO₂-ækv. pr. ha afhængigt af arealanvendelsen og kulstofindholdet. FVM vurderer ikke, at det er realistisk, at vandstandshævningen kun gennemføres på kulstofrig lavbundsjord, og at vandstanden hæves fuldt ud på disse.

Udvikling af nyt kortbaseret screeningsværktøj

Det er, som KLR også har fremhævet, afgørende, at vi bliver klogere på, hvilke lavbundsjord der kan udtages hurtigt og med størst effekt. I den forbindelse er der indgået politisk aftale om, at der skal udvikles et nyt kortbaseret screeningsværktøj for at understøtte kommende udtagningsindsatser. Der er afsat i alt 9,9 mio. kr. til udvikling af værktøjet til og med 2023, og projektet er forankret i Landbrugsstyrelsen med inddragelse af Miljøstyrelsen, universiteter og øvrige relevante interessenter.

Screeningsværktøjet skal vise, hvor det er mest oplagt at placere et vådområde, der dels reducerer drivhusgasudledninger, dels forbedrer vandmiljøet og dels skaber mere sammenhængende natur. Hermed opnås størst mulig effekt af støttekronerne. Samtidig skal screeningsværktøjet anskueliggøre, hvor risici for negative sideeffekter er mindst. Dette skal sikre, at udtagning af lavbundsjord kan ske hurtigere og lettere fremadrettet.

Dertil kommer, at projekter allerede i dag prioriteres efter omkostningseffektivitet og mest mulig effekt.

Ensartet afgift og opgørelse af udledningerne på bedriftsniveau

KLR anbefaler, at der indføres en ensartet og stigende CO₂-e afgift for alle drivhusgasudledninger på tværs af sektorer. Specifikt for lavbundsjorder fremhæver KLR, at afgiften vil øge den økonomiske tilskyndelse til udtagning. En sådan afgift vil for landbrugssektoren kræve bedriftsspecifikke opgørelser af dels udledning af metan og lattergas fra husdyrproduktionen, gødningshåndtering og gødskning på markerne og dels opgørelse af nettoudledningen fra arealanvendelsen, herunder udledningerne fra lavbundsjorder samt en præcis kortlægning af arealerne. Klimaregnskaber på bedriftsniveau er derfor en forudsætning for en generel CO₂e-afgift på landbruget. Der er sat indledende projekter om udvikling af klimabedriftsregnskaber i gang. Derudover udestår et stort udviklingsarbejde og markante investeringer i it og forskning vedr. bedriftsspecifikke udledninger og differentierede emissionsfaktorer, før der vil være et tilstrækkeligt robust og implementerbart bedriftsregnskab udviklet, som vil kunne benyttes i reguleringsøjemed.

Jf. Kommissorium for grøn skattereform skal den nedsatte ekspertgruppe vurdere fordele og ulemper ved henholdsvis en reguleringsløsning for landbrugssektoren, en tilskudsløsning inden for EU's landbrugsstøtte og en CO₂e-afgift for denne sektor eller en kombination af disse, samt mulige tiltag for omkostningseffektiv regulering af landbruget, som adresserer CO₂e-udledninger og øvrige eksternaliteter, herunder f.eks. miljø og sundhed. Det vil indgå i anden del af ekspertgruppens afrapportering, som forventes i slutningen af 2022. Det bemærkes, at vidensgrundlaget vil være det samme for hhv. en regulerings – og en generel CO₂e-afgiftstilgang på bedriftsniveau.

Rådet for Grøn Omstilling

Stor ros til Klimarådet

Klimarådet har udført et stort arbejde med udgivelsen af “Statusrapport 2021 – Danmarks nationale og globale klimaindsats”, og skal have stor ros for det. Rådet for Grøn Omstilling (RGO) er enig i hovedkonklusionen, nemlig at regeringen ikke har anskueliggjort, at målsætningen om reduktion af udslippet af drivhusgasser med 70% i 2030 i forhold til 1990 vil blive opnået med de initiativer, der nu er vedtaget, og at der derfor er behov for yderligere tiltag.

Selv om regeringen siden vedtagelsen af 70%-målsætningen har indgået brede aftaler i Folketinget om nye initiativer, som indebærer et kursskifte i klimapolitikken i forhold til tidligere, har man indtil nu kun plukket de lavt hængende frugter. Der er fortsat store udfordringer, specielt i forhold til at indføre en generel, høj CO₂-afgift, at reducere emissionerne fra landbrug og transport og udvikle CCS. Vi ser en fare for, at regeringens klimaindsats taber troværdighed, hvilket vil være meget uheldigt i forhold til at fastholde den brede enighed, der har været om klimapolitikken, og som er en forudsætning for at fastholde dynamikken i den videre indsats.

Vi mener, at Klimarådets rapport udgør et meget værdifuldt vidensfundament til at skabe et fælles grundlag for både Folketinget og offentligheden for diskussionerne om den fremtidige klimapolitik frem mod 2030 og videre mod et klimaneutralt Danmark. Derudover støtter vi rapportens anbefalinger til den fremtidige klimapolitik, som kan danne grundlag for tilrettelæggelsen af de næste skridt.

Rapporten skaber et stærkt grundlag for den klimapolitiske debat

Hovedformålet med rapporten er at vurdere om regeringen har anskueliggjort, om reduktionsmålet i 2030 kan nås. Dette begreb spiller en stor rolle i den proces, som klimaloven fastlægger for udformningen og opfølgningen af klimapolitikken. Klimarådets konklusion udgør grundlaget for ikrafttrædelsen af handlepligten og for Folketingets vurdering af klimapolitikken.

Det er derfor vigtigt, at der er gennemsigtighed om grundlaget og metoden for vurderingen af dette spørgsmål. Klimarådet har udviklet en systematik til vurdering af klimapolitikken, der både inddrager konkretiseringsgraden af de fremlagte klimapolitiske tiltag, styrken i virkemidlerne og endelig risici for, at man ikke opnår de forudsatte emissionsreduktioner. På grundlag af denne systematik når Klimarådet frem til, at man med de virkemidler, som nu er vedtaget og finansierede, vil nå en reduktion af udslippene på ca. 56% i 2030. Regeringens klimaplan indeholder ikke konkrete planer eller strategier for, hvordan de resterende 14% skal opnås, idet regeringen alene har opgjort de tekniske potentialer for de manglende reduktioner. Der mangler derfor en konkretisering af, hvordan disse reduktioner kan opnås. Denne opgørelse viser klart, at regeringen *ikke* har anskueliggjort, hvordan målet skal opnås, og at der derfor er behov for yderligere initiativer.

Det metodiske arbejde, som Klimarådet har udført, skaber klarhed og sikkerhed om konklusionen, og skaber samtidigt et solidt grundlag for den efterfølgende klimapolitiske debat i Folketinget og i offentligheden.

Rådets anbefalinger til regeringen peger på de store udfordringer frem mod 2030

Klimarådet fremlægger en række anbefalinger til regeringen. Vi er meget glade for, at Klimarådet som sin første anbefaling peger på, at regeringen bør fremlægge en konkret

køreplan for indsatsen frem til 2030. Dette er nødvendigt, hvis regeringen skal genskabe troværdigheden om klimapolitikken. Vi lægger vægt på, at køreplanen skal være konkret i den forstand, at den ikke bare skal pege på potentialer, men også angiver hvilke virkemidler, der skal tages i brug, og beskriver processen for den politiske vedtagelse og finansieringen af den videre indsats.

Klimarådet understreger, at der trods nedsættelsen af en ekspertgruppe til udarbejdelsen af et forslag til CO₂-afgift, endnu er lang vej inden man har konkret model. Vi er enige med Klimarådet i, at en høj, ensartet CO₂-afgift, der omfatter alle udledninger af drivhusgasser er en forudsætning for realiseringen af reduktionsmålet på 70%. Det haster med at regering og Folketing får meldt ud ca. hvilket afgiftsniveau vi havner på efter indfasning, og at afgiften skal omfatte alle hovedsektorer i samfundet. Dermed kan erhvervslivet og andre dele af samfundet nå at omstille sig og allerede i dag indrette deres investeringer herefter. Dernæst skal der inden for et års tid udarbejdes en konkret model og fastlægges i hvilken takt afgiften optrappes. To ting er vigtige her. For det første skal et sikres, at der ikke sker lækage af udledninger til udlandet. Samtidig skal sikres, at virksomhederne forsat har incitament til at reducere deres emissioner, og at de indenlandske aftagere af deres varer også oplever en prisseffekt af de emissioner, som produktionen giver anledning til. For det andet lægger vi stor vægt på den sociale balance i afgiften. Hvis opbakning til klimapolitikken i befolkningen skal fastholdes, er vigtigt, at den opleves som retfærdig, og at den ikke vender den tunge nedad og bidrager til større ulighed.

Vi støtter også Klimarådets anbefaling om, at der er behov for en indsats for at konkretisere initiativer til udnyttelse af CCS, men noterer samtidig faren ved at undervurdere usikkerheden ved CCS som et bærende element i opnåelse af 70%-målsætningen. Rådet for Grøn Omstilling mener at biomasse skal udfases af el- og varmforsyningen, og er derfor glade for, at Klimarådet påpeger problemerne ved anvendelse af biomasse og advarer mod at gøre brug af CCS fra biogene kilder for dermed at opnå negative emissioner, der kan bruges som modregning for udledning af drivhusgasser fra andre sektorer.

Der er behov for at supplere anbefalingerne

På et enkelt område, mener vi at det er nødvendigt at supplere Klimarådets anbefalinger. Det er et vigtigt hensyn, at indsatsen er omkostningseffektiv. Derfor skal balancen mellem de enkelte indsatser vurderes ud fra dette hensyn. I særdeleshed er der behov for at se på balancen mellem initiativer til fremme af energibesparelser og indsatsen til udbygning af CO₂-fri energi. Klimarådet har tidligere påpeget, at en af mest omkostningseffektive indsatser til reduktion af energiforbruget er energieffektivisering af bygninger, og at omkostningerne til dette er lavere end omkostningerne til udbygningen af vedvarende energi. Det fremgår af Klimarådets rapport fra 2020, at de samlede samfundsøkonomiske omkostninger for at nå 70%-målet vil stige med omkring 14 mia. kr. over perioden 2020-2030, hvis man ikke gennemfører energieffektiviseringer i bygninger. En forhøjelse af CO₂-afgiften vil ikke kunne sikre gennemførelsen af disse effektiviseringer. Den adfærdøkonomiske forskning viser, at mennesker ikke er reagerer strengt økonomisk rationelt, som de markedsøkonomiske modeller forudsætter. Det er derfor nødvendigt at bruge en bredere palet af virkemidler, herunder information, tilskud og påbud.

Det er derfor nødvendigt som led i en køreplan for klimainsatsen at fastlægge mål for energibesparelser i bygninger og andre sektorer og supplere afgifterne med særlige virkemidler til realisering af målene.

Transportministeriet

Transportministeriet vil gerne indledningsvist kvittere for en omfattende rapport fra Klimarådet.

Klimainsatser på transportområdet

Klimarådet vurderer, at der er vedtaget virkemidler, som Klimarådet forventer vil reducere transportsektorens udledninger med 2 mio. ton CO₂e i 2030.

Klimarådet medregner ikke de 0,2 mio. ton fra den kilometerbaserede vejafgift med CO₂-differentiering for lastbiler, som aftalekredsen bag *Aftale om grøn omstilling af vejtransporten* af 4. december 2020 har besluttet at indføre fra 2025, fordi Klimarådet vurderer, at der er behov for, at initiativet udmøntes i konkrete forslag til afgiftsniveauer, før klimaeffekten kan vurderes og indregnes. Transportministeriet er enig heri og bemærker, at dette arbejde er igangsat med henblik på at præsentere et oplæg til aftalekredsen bag den politiske aftale.

Klimarådet bemærker desuden, at der er behov for at konkretisere de tekniske potentialer for power-to-X og biobrændstoffer gennem strategier og yderligere virkemidler. Transportministeriet er enig heri, og det er politisk besluttet i 2021 at præsentere en Power-2-X-strategi, der bl.a. skal bidrage til at fastlægge de rammevilkår, der kan understøtte udvikling og anvendelse af teknologierne frem mod 2030 og 2050.

Derudover bemærker Transportministeriet, at der arbejdes på en række andre tiltag på transportområdet, herunder fx grøn mobilitets-plan om infrastrukturinvesteringer og opfølgning på anden delrapport fra *Kommission for grøn omstilling af bilparken*.

Værdisætning af CO₂

På baggrund af bl.a. Klimarådets anbefalinger er det besluttet, at der fremadrettet vil blive præsenteret to sidestillede hovedresultater ved samfundsøkonomiske analyser på transportområdet, hvor de to resultater er baseret på hhv. den CO₂e-pris, der følger kvoteprisen og den nuværende vejledning i samfundsøkonomiske analyser, og en CO₂e-pris på 1.500 kr. pr ton CO₂e (i faktorpriser), der afspejler 70-procentsmålet.

Fremskrivninger på transportområdet

Klimarådet vurderer, at der er særlig grund til at belyse flere af forudsætningerne i den seneste fremskrivning på transportområdet, herunder at der særligt bør kigges på (1) elbiler, (2) tyske brændselspriser og (3) infrastrukturprojekter.

Vedr. punkt (1) påpeger Klimarådet, at salget af elbiler har overhalet forventningerne i *Basisfremskrivning 2020*, og at der er behov for at se på forudsætningerne. Transportministeriet er enig heri og bemærker, at grundlaget bør være forbedret i den kommende *Klimastatus og -fremskrivning* på baggrund af et samarbejde med DTU.

Punkt (2) falder uden for Transportministeriets ressort, men der kan henvises til besvarelsen af SAU alm. del spørgsmål 537.

Vedr. punkt (3) opfordrer Klimarådet til, at der faciliteres en faglig metodediskussion af forudsætningerne for trafikudviklingen i den kommende fremskrivning af CO₂-udledninger. I *Basisfremskrivning 2020* er der inkluderet ”ikke-beslutede og –finansierede” infrastrukturprojekter, hvilket ifølge Klimarådet gør, at man ikke får tydeliggjort, at udledninger øges, når der vedtages nye investeringer i vejinfrastruktur.

Transportministeriet er enig i, at man løbende bør overveje, hvordan man bedst muligt kan fremskrive trafikudviklingen og indgår gerne i en metodediskussion om dette.

Transportministeriet bemærker hertil, at basissceneriet i *Landstrafikmodellen (LTM)* kun indeholder besluttede og finansierede projekter, og efter 2023 er der på nuværende tidspunkter ikke flere besluttede og finansierede projekter (ud over Femern-forbindelsen). Det forventes, at der i 2021 vedtages en politisk plan for de kommende års projekter, som vil kunne lægges ind i basissceneriet efter vedtagelse som besluttede og finansierede projekter.

Hvad angår Energistyrelsens basisfremskrivning, er det imidlertid korrekt, at der for at forsøge at ramme det mest sandsynlige scenarie i fremskrivningen af transportsektorens udledninger opereres med en større vækst, end basissceneriet i LTM repræsenterer, som følge af en forventning om fortsat udbygning af infrastrukturen efter 2023 svarende til udbygningstakten i perioden 2010-2020. Hvis man ikke lagde denne antagelse til grund, ville man risikere at undervurdere trafikudviklingen og dermed udledningerne fra transportsektoren i Energistyrelsens basisfremskrivning.

Vedvarende Energi

Overordnet er vi glade for, at rapporten bekræfter den vurdering, at regeringens samlede klimaindsats ikke ansættelig, at klimalovens 70-procentsmål i 2030 nås og at der således er behov for nye initiativer. På det mere detaljerede niveau finder vi, at der er flere punkter, som med fordel kan inkluderes i vurderingen af den danske klimaindsats. Det gælder primært spørgsmålet om borgerdeltagelse og udfordringerne ved CO₂-opsamling og -lagring.

Borgerdeltagelse i reduktionsindsatser

Generelt

Statusrapporten har sit hovedfokus på de tekniske muligheder for reduktioner og økonomiske virkemidler som CO₂-afgifter. Dette er selvfølgelig væsentligt; men for at realisere større reduktioner er der også behov for borgernes konstruktive medspil. Som forbrugere tager borgerne hver dag valg, som kan enten modvirke eller styrke den grønne omstilling. Et eksempel er, at man som forbruger har et valg, om man vil reparere tingene og bruge dem i længere tid, eller om man vil købe noget nyt. Men det gælder alle dele af hverdagen lige fra trafikvalg, forbrugsvalg, udbygning med vedvarende og valg vedr. boligens energiforsyning og energibesparelser. Disse valg drives ikke kun af økonomiske incitamenter men også af en række andre forhold, som f.eks. viden, tilgængelighed, tid og vaner. Derudover er der også mange borgere, der har svært ved at gennemskue sammenspillet mellem økonomien og den grønne omstilling, samt borgere der har begrænsede ressourcer til at deltage i omstillingen. Det kan f.eks. være ved ikke at have midler eller lånemuligheder til at investere i energibesparelser, varmepumper etc., hvorfor de aktuelle virkemidler med tilskud ikke er det rette incitament.

Vi anbefaler derfor, at statusrapporten fremover sammenholder de forskellige klimaindsatser med borgernes reelle valgmuligheder og konkrete valg i vurderingen af regeringens klimaindsatser.

Bæredygtigt forbrug

Med den større energieffektivitet og den kortere levetid af mange produkter, giver produktion og distribution af produkter en stigende andel af vor klimabelastning. Øget fokus på at reparere produkter, modernisere dem, genbruge og upcycle dem, samt på kvalitetsprodukter med lang levetid, kan reducere produkternes klimabelastning. Da en stor andel af vores forbrugsprodukter produceres helt eller delvis i udlandet, er en stor af klimabelastningen uden for Danmarks grænser. Det falder derfor ind under den globale klimastrategi, mens en del af indsatserne skal ske i Danmark.

Vi anbefaler derfor, at statusrapporten fremover vurderer indsatsen for at reducere produkternes drivhusgasudledninger på tværs af nationale og internationale indsatser, samt at borgernes deltagelse tages med i overvejelserne.

Trafikområdet

Blandt de områder, hvor borgernes adfærd er vigtig for klimabelastningen, bidrager trafikområdet til nogle af de største udledninger af klimagasser. Grundet den store udledning på området er der meget at hente i forhold til reduktioner af drivhusgasser. Trafikanterne vælger, om de skal køre i bil eller benytte sig af et mere klimavenligt transportalternativ. For at vælge de klimavenlige transportalternativer er det vigtigt, at de alternative transportalternativer bliver mere tilgængelige og attraktive, inkl. elcykler på lidt kortere distancer. En aktuel undersøgelse fra en række selskaber under Ingeniørforeningen

i Danmark viser, at vi kan reducere CO₂-udledningerne meget med omstilling af transporten 1. Det kræver involvering af borgerne, som skal ændre transportvaner.

Vi anbefaler derfor, at statusrapporten fremover bør påpege, at ændret transport reelt er fraværende i regeringens klimaplaner.

Bæredygtige energikilder

Placeringen af solceller og planlægningen af vindmøller på land har de senere år mødt stigende borgerprotester, hvilket har været med at forsinke, fordyre eller afbryde planlagte projekter.

Vi anbefaler derfor, at statusrapporten fremover vurderer de samfundsøkonomiske effekter af borgerprotesterne - inklusive udbygning af dyrere havmøller - og samtidig vurderer de samfundsøkonomiske effekter af en aktiv involvering af lokalbefolkningen.

CO₂-fangst og lagring

Regeringens klimaplan lægger op til, at en betydelig del af reduktionsbehovet i 2030 opfyldes med CO₂-fangst og -lagring (CCS). Det kræver, at udledningskilder som eksempelvis kraftvarme, biogas og affaldsforbrænding har installeret CO₂-fangst inden 2030. Statusrapporten tager en række forbehold for brugen af CCS, hvilket vi er enige i; men vi mener, at der er behov for yderligere forbehold.

Vi anbefaler derfor, at statusrapporten fremover medtager, at:

- *der er meget begrænsede erfaringer med CCS, specielt den foreslåede teknologi med fangst af CO₂ fra røggas. Derfor er regeringens økonomiske overslag for CCS meget optimistiske, hvilket statusrapporten kunne gøre opmærksom på.*
- *der er ved CO₂-fangst fra røggas et stort energiforbrug, som skal skaffes.*
- *Der gøres opmærksomhed på at landområder udpeget til CO₂-lagring kan svække den sammenhængskraft i samfundet, som der ifølge klimaloven bør være. Borgernes holdning til omstillingen er efter vores vurdering endnu mere afgørende, hvilket de tidligere protester i Nordjylland er et godt eksempel på. Protesterne her stoppede tidligere forslag om lagring af CO₂ i Nordjylland.*

Yderligere oplysninger og uddybninger ved sekretariatsleder Bjarke Rambøll, br@ve.dk.

Wind Denmark

Wind Denmark er helt på linje med Klimarådets konklusion om, at regeringen ikke har anskueliggjort at klimalovens 70%-mål i 2030 nås og behovet for at der hurtigst muligt lægges en klar strategi med tidsplaner, processer og milepæle for udvikling og implementering af teknologier og initiativer, som tilsammen sikrer, at de forventede reduktioner kan nås.

CCS og PtX

Dog finder Wind Denmark rapportens meget ensidige fokusering på CCS og afkoblingen til PtX, som yderst uheldigt. Det skal særligt ses ud fra, de to ting må ses som forbundene, da en lang række af de såkaldte e-fuels må forventes at være karbon-baserede. Givet det høje CO₂-reduktionspotentiale anses som væsentligt for at nå 70%-målsætningen og fangstpotentialet må antages at blive mindre, indtil og hvis DAC bliver kommercielt, er der behov for at disse vurderes og vægtes i en indbyrdes sammenhæng.

Herudover vurderer Klimarådet, at der er en stor teknisk usikkerhed forbundet med PtX, grundet denne ikke er demonstreret i større skala i DK, mens risikoen ved CCS i høj grad betones at være regulatoriske. Givet CCS-teknologi i bedste fald er lige så udbredt som PtX-teknologi, og udbredelsen af PtX i høj grad også må siges at være hindret af regulatoriske forhold, er det uklart, hvorfor der er en så væsentlig forskel i de respektive risikovurderinger.

Vedvarende elkapacitet

I forlængelse af ovenstående, og den generelle påkrævede elektrificering, er der i den grad behov for både at fremhæve problematikken vedr. risikoen for en langsom elektrificering såvel som manglende VE-kapacitet. At sikre elektrificering af samfundet og at denne bakkes op af tilstrækkelig VE-el, må derfor anses som et bærende element i 70%-målsætningen. Det kan derfor undre, at rapporten ikke anbefaler et behov for, at der udarbejdes en national strategi der skal sikre en tilstrækkelig elektrificering og udbygning af additionel VE.

Økologisk Landsforening

Kommentarer fra Økologisk Landsforening til Statusrapport 2021 vedrørende Danmarks nationale og globale Klimaindsats.

Økologisk Landsforening vil indledningsvist give udtryk for, at det er en flot, nuanceret og omhyggelig rapport, der giver et godt overblik over status på Danmarks klimaindsats.

Økologisk Landsforening kommenterer i det følgende kun på anbefalinger, der vedrører primær landbrugsdrift. Der er endnu ikke lavet en klimaplan for landbruget. Det primære fokus i forhold til landbruget er derfor at udpege hvilke omstillingselementer og virkemidler til at aktivere omstillingselementerne, der bør indgå i en klimaaf tale for landbruget.

Klimarådet har listet følgende anbefalinger i relation til jordbrug, som også var en del af de tidligere anbefalinger fra Klimarådet:

- Vådlægning af kulstofrige lavbundsjord er.
- Udvikling af bedriftsregnskaber.
- Fokus på behandling af husdyrgødning.
- Omstilling til mindre drivhusgasintensiv produktion inden 2030.
- Tilskyndelse til kulstofoptag i jord og skov.

Ovenstående anbefalinger supplerer de fem anbefalinger, som klimarådet fremhæver i denne statusrapport.

Økologisk Landsforening mener, at det alle er relevante anbefalinger, som alle er en del af omlægning til mere bæredygtig landbrugsdrift og systemer.

Økologisk Landsforening mangler imidlertid fokus på ny indretning af EUs landbrugsstøttesystem som et væsentligt virkemiddel til at få disse omstillingselementer i spil. Indretningen af EUs landbrugsstøtte er ligeledes den realistiske mulighed for at introducere CO₂ afgifter i landbruget. CO₂ afgifter fremhæves af såvel Klimarådet som DØR.

Klimarådet bør i den henseende være meget opmærksom på, at landbrugsstøtten fra 2023 indeholder, at de enkelte lande skal opstille nationale mål for blandt andet klima, miljø, biodiversitet og landskaber, reduktion af pesticidforbrug og antibiotikaforbrug. I forlængelse af individuelle nationale mål gives der mulighed for, at medlemslandene indretter deres landbrugsstøttesystem, så den bedst muligt understøtter, at landene kommer i mål.

Det er en helt ny grøn arkitektur på støttesystemet. Det giver meget større fleksibilitet for de enkelte lande end tidligere, og støtten kan bedre målrettes forholdene i de enkelte lande. Det er en væsentlig ændring sammenholdt med tidligere, som Klimarådet bør være sig bevidst om og direkte adressere, når Klimarådet udpeger anbefalinger til virkemidler.

De nye regler for EUs landbrugsstøtte gør det muligt at binde den samlede landbrugsstøtte op på klimaresultater på bedriftsniveau. Derigennem bliver alle 5 tidligere anbefalinger samlet op.

Klimarådet angiver at, der ved introduktion af en CO₂ afgift kan være behov for at introducere et fradrag, så klimaeffekten i de konkurrenceudsatte sektorer ikke ophæves af lækage. Økologisk Landsforening bakker op om dette og peger på, at fradraget bør være det samme for alle produktionsgrene, da målet bør være at understøtte omstilling til mindre

klimabelastende produktion gennem omkostningsægte rammer. Det vil sige produktionsomkostninger skal afspejle produktionens belastningsgrad. Helt konkret kan fradraget indbygges i støtteordningerne ved at tillade en vis CO₂e belastning, førend det indvirker negativt på støtteudbetalingen. Derved vil man kunne komme uden om evt. problemer med statsstøtteregler.

Økologisk Landsforening mener, at Klimarådet kunne berøre mere eksplicit, at hvis Danmark skal lave en cost-effektiv grøn omstilling, så er der behov for at ændre de rammer og den politik, som landbruget laver økonomisk optimering op i mod. Landbruget, som det drives i dag, er et udtryk for, hvad der bedst kan betale sig med nuværende krav.

Der er en særlig udfordring med landbrugets store gældsbyrde. Denne gældsbyrde gør det meget svært at håndtere nye krav. Økologisk Landsforening så gerne, at Klimarådet forholdt sig til muligheder for at afløfte landbruget denne gæld, som et virkemiddel til at kunne introducere vigtige omstillingselementer uden drastiske erhvervsøkonomiske konsekvenser.

Økologisk Landsforening lægger i øvrigt vægt på, at der ved en anbefaling om omstilling til mindre drivhusgasintensiv produktion inden 2030 tænkes i videste forstand og ikke kun reduktion vha. teknologier, der kan nedbringe belastningen fra den nuværende landbrugsproduktion. Det er vigtigt at større udbredelse af planteproduktion og reduktion af den samlede husdyrproduktion også indgår som et omstillingselement, ligesom dyrkningssystemer med høj kulstoflagring anses for at være et omstillingselement. I den henseende skal det nævnes, at EU-kommissionen udtrykker ønske om at fremme udbredelsen af skovlandbrug.

Opgaven bør ikke forsimples til at sikre et klimaoptimeret landbrug, opgaven må være at sikre et bæredygtigt landbrug. Det vil sige omstillingsvirkemidlerne skal forholde sig til, det samlede resultat set ud fra en helhedsbetragtning, hvor vandmiljø, drikkevand, biodiversitet, dyrevelfærd og medicinforbrug også har en væsentlig betydning.

For så vidt angår lavbundslande er der behov for at forholde sig til, hvilken rolle de kan spille i et landbrug med et væsentligt lavere antal husdyr i dag, og hvor hold af drøvtyggere især er baseret på græsningssystemer herunder afgræsning af naturarealer. Hvad er den samlede klimaeffekt ved denne mere grundlæggende ændring af husdyrholdet i synergi med lavbundslande som en arealtype/græsset naturtype. Ud over græsning kan lavbundslande uden for omdrift evt. også danne grundlag for høst af biomasse, der kan indgå som biobaserede produkter fra landbruget.

Økologisk Landsforening gør opmærksom på, at EU-kommissionen anbefaler i deres Farm-to-fork strategi, at medlemslandene introducerer differentieret moms med henblik på at sænke prisen på mere bæredygtige produkter. EU-kommissionen nævner specifikt økologisk frugt og grønt. Dette vil være et omstillingselement, som Klimarådet kunne medtage som anbefaling til at fremme en mere klimavenlig kost og derigennem understøtte omstillingen i primærsektoren.

Med venlig hilsen

Sybille Kyed